

YRKE

BESØKER
ISHAVSBYEN

ADRIAN
HAR BILDILLA

ROMANTIKK
OG DRAMATIKK

#2
2017

Fagarbeider
Bachelor
Yrkesfaglærer

innhold

Faste spalter

- 4 Nytt fra Yrke
- 18 Lærlingen
- 28 Yrke i Spania
- 32 Fotoreportasjen
- 38 Mitt drømmeyrke
- 49 Forbundskommentaren
- 50 Yrke besøker
- 63 Bøker om Yrke

Tema

- 6 Når lærere sitter på skolebenken
- 12 Fakta om PPU og yrkesfaglærerutdanning
- 14 Kommende yrkesfaglærere stiller ut

Nyhetssaker

- 20 Ingen spesifikke terror-retningslinjer for skoleturer
- 22 Når eleven ikke snakker norsk
- 24 Blogg om yrkesfagendringer
- 44 Overgang ungdomsskole/videregående
- 46 Dette er veien videre for yrkesfagene

Nyhetsreportasjer

- 26 Mer tradisjonshåndverk på Dovre
- 36 Skole-NM i yrkesfag

Fagartikler

- 58 Nye læreplaner for yrkesfag
- 61 Læringsutbyttebeskrivelser Norges brannskole
- 65 Mat og vin

LATTER OG GLEDE
PÅ ISHAVSBYEN

32 FOTO-
REPORTASJE

YRKE

Ansvarlig redaktør:
Wenche Helene Schjønberg
Telefon: 24 14 23 49
Mobil: 911 913 15
ws@utdanningsnytt.no
www.udf.no/Hovedmeny/Medlemsfordeler/
Publikasjoner/Yrke

Abonnement og annonser:

Hilde Aalborg
Tlf.: 911 99 989
ha@utdanningsnytt.no

Ann-Kristin Valby
Tlf.: 901 19 121
kikki@salgsfabrikken.no

Abonnement kr 275,- pr år.
Gratis for medlemmer av Utdanningsforbundet

Utgiver:

Utdanningsforbundet,
Hausmannsgate 17
Boks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Layout:

Melkeveien Designkontor
www.melkeveien.no

Trykk:

07 Aurskog AS
Telefon: 63 86 44 00

Opplag:

7 806 ifølge Fagpressens opplagskontroll

ISSN 1504-1905

leder

De som både kan og vil

Det hjelper ikke å bare kunne noe for å bli lærer, du må ville lære det bort også. Men dersom denne kombinasjonen er på plass, er det ingen grunn til at du ikke skal kunne bli lærer selv om du har stått ved et sveisebord eller i en operasjonssal hele yrkeslivet.

De tre høgskolelektorene og førstelektorene vi møtte ved PPU-utdanningen til Høgskolen på Vestlandet snakket på inn- og utpust da vi ba dem forklare hvordan de går fram for å gjøre helt vanlige arbeidsfolk om til lærere.

– Kan PPU (praktispedagogisk utdanning) oppsummeres med at dere lærer folk å lære bort det de allerede kan? spurte vi, på jakt etter et kort og konsist svar som passer i en nyhetsartikkel. Lektorene ble stille. De tenkte og veiet sine ord slik bare de som er mest opptatt av kunnskap gjør det. Så svarte de bekræftende. Det er nettopp det lærerutdanningen går ut på.

For det er mange her i landet som kan. Og det er mange som vil. Takket være mer fleksible stipendordninger er det stadig flere yrkesaktive som bytter ut arbeidslivet med lærergjernen. Gjennom PPU eller yrkesfagbachelor tar de steget inn i lærer-rollen. Forbi er tiden da en sommerjobb var eneste arbeidserfaring rundt om i norske lærerværelser.

Det får elevene nyte godt av. Og ikke tro de har mindre respekt for en lærer som ikke har tilbrakt hele arbeidslivet sitt på skolebenken. Til denne utgaven av Yrke har vi blant annet fulgt Ole Christian Dale gjennom lærerutdanningen. Da vi møtte ham i mai-sola på Fusa utenfor Bergen, vekslet han ord og latter med så godt som alle elever som gikk forbi oss.

Og respekten? – Den kommer når elevene ser at jeg kan mitt fag, slår Ole Christian fast. Og faget sitt kan han etter tiår som platearbeider. Alt han trenger for å bli lærer, var å lære å lære det bort!

Wenche H. Schjønberg

Arbeider for ett nytt praktisk mediefag

BERGEN Mediepedagogene arbeider for å gjøre medier og kommunikasjon (MK) mer praktisk, melder nettstedet NGV Media.

På de Nordiske Mediedagene i Bergen samlet flere MK-lærere seg på workshopen «Hvordan få til praksis på nye MK?».

Faget medier og kommunikasjon ble fra skoleåret 2016–17 flyttet fra yrkesfag til studiespesialiserende.

Dette har gjort faget mindre praktisk, mener medielærere.

Men nå arbeides det for et fag som gjør MK mer praktisk. Albertine Aaberge som var med og ledet workshopen og også er MK-lærer på Sogndal videregående, sier at de jobber for å få til et fag som ligner på yrkesfaglig fordypning på Vg3.

Faget skal hete medieutvikling.

– Jeg krysser fingrene for at dette skal være mulig å gjennomføre, for det vil være bra for elevene, sier Aaberge.

Mette Granli som er avdelingsleder for medier og kommunikasjon på Gausdal videregående skole, er opptatt av å holde kontakten med mediebedrifter og beholde en praktisk tilnærming selv om faget er blitt studieforberedende.

– Vi er ute etter kreative løsninger. Ordningen er ny, og det er lov å komme med innspill for å gjøre den best mulig for elever og lærere, sier hun.

Frykter svartruss blir sett ned på

ELVERUM Jeg tror mange frykter stygge blikk når de går med svart russebukse, skriver Andrine Lund (16) på Aftenpostens debattsider Si ;D.

Lund er leder i Elverum-Åmot AUF og er opptatt av yrkesfag som hun mener er utdanning Norge er helt avhengig av.

«For å få flere til å søke yrkesfag, må

vi se på hvorfor ungdom ikke velger å søke det. Jeg tror mange som kan tenke seg å gå teknikk og industriell produksjon (TIP), elektrofag eller helse og oppvekstfag, rett og slett er redde.», skriver hun i innlegget.

16-åringen konkluderer med at det er «ingen tvil om at en advokat trenger en rørlegger oftere enn en rørlegger trenger en advokat», og mener at vi må arbeide med holdningene til yrkesfag. Og sørge for lærlingplass til alle.

Friskole for byggfag åpner i Bergen

BERGEN Neste høst åpner trolig landets første friskole innen byggfag.

Det er NRK som melder om skolen, som er godkjent av Kunnskapsdepartementet.

Skolen skal ha inntil 60 elever på hvert av trinnene på Vg1 bygg og anleggsteknikk og Vg2 byggteknikk. Det er Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg (EBA) i Hordaland og Sogn og Fjordane som står bak prosjektet.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen er positiv til flere friskoler for yrkesfag og viser til at det er et stort behov. Han tror vi vil få flere private yrkesfagskoler i årene som kommer.

– Det er fordi behovet er så stort, og vi ønsker flere friskoler som et supplement til det offentlige tilbudet. Men det forutsetter selvfølgelig at vi ikke går tilbake til den gamle loven som sa at slike skoler var forbudt, sier han.

Utvangsleder for opplæring og helse i Hordaland fylkeskommune, Emil Gadolin (Ap), er sterkt kritisk til avgjørelsen og mener dette er «en ren ideologisk kamp fra høyresiden».

– De vil ha flere privatskoler i Norge, på bekostning av den offentlige fellesskolen. Jeg er redd for denne utviklingen, sier Gadolin i en kommentar til NTB.

Falsk alarm om frafall mener postdoktor i sosiologi

BERGEN «Den særnorske definisjonen av frafall gir inntrykk av at mange dropper ut av videregående skole. Det stemmer ikke.», skriver postdoktor i sosiologi, Kristoffer Chelsom Vogt, i en kronikk i Byggmesteren.

Han viser til stor bekymring rundt frafallet de to siste tiårene.

– I samme periode har frafallsstatistikken vært helt stabil, skriver han.

Chelsom Vogt argumenter for at frafall, slik vi diskuterer det i dag, er en relativ ny oppfinnelse.

«Det var i forbindelse med Reform 94 at frafall ble definert som manglende fullføring innen fem år. Siden 98 prosent går rett på videregående etter ungdomsskolen, settes aldersgrensen dermed det året man fyller 21 år.

Helt siden 1990-tallet har om lag 70 prosent av ungdommer levd opp til forventningen om fullføring innen fem år, og resten blitt regnet som frafall.», skriver han i kronikken.

Han mener det særnorske er at vi forventer at eleven får en lærlingkontrakt for at skolegangen skal regnes som fullført.

Å få lærlingplass kan ta tid. Dette er i yrkesfagenes disfavør.

«Og yrkesfagene i Norge har lange tradisjoner for stor aldersspredning – tradisjoner som fremdeles lever i beste velgående. Gjennomsnittsalderen for fullføring av yrkesfaglig utdanning i Norge er hele 28 år.», viser han til.

Postdoktoren viser til Danmark som et eksempel på et land som er mer tålmodige før de alarmerer om frafall. Danskene er faktisk fornøyde dersom 95 prosent av hvert fødselskull har fullført innen 25 år etter fullføringen av ungdomsskolen.

«Danskene tar dermed høyde for at flere tar utdanning som voksne», skriver han.

KrF vil la skolene ta ansvaret for lærlingene

OSLO Kristelig Folkeparti vil at skolene skal ta ansvaret for lærlingene.

Partiet vil også vurdere å la skolene få større ansvar for å skaffe lærlingplasser, melder Utdanning.

På sitt landsmøte vedtok partiet et yrkesfagløft.

Partiet mener det er viktig å tenke nytt for å sikre Norge nok fagfolk.

– Vi mener skolene må ta et større ansvar enn i dag, sier Anders Tyvand, skolepolitisk talsmann i KrF. Det mener partiet kan oppnås blant annet gjennom å gi skolene ansvar for å følge opp lærlingene når de er ute i bedrift.

Partiet vurderer også å gi skolene større ansvar for å skaffe lærlingplasser. Tyvand mener det vil forplikte skolene i større grad. I tillegg vil det føre til tettere kontakt mellom skolene og arbeidslivet.

– Det er viktig, både for å sikre nok lærlingplasser, og ikke minst for at skolen skal holde seg oppdatert om utviklingen i arbeidslivet og hvilken kompetanse lærlingene trenger når de går ut av skolen, sier Tyvand.

I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett tok partiet også til orde for å øke lærlingtilskuddet.

Mobbeofre har større risiko for å bli selvskadere

NAMSOS Ungdom mellom 13 og 19 år som har blitt mobbet, har større risiko for å bli selvskadere, enn andre ungdommer.

Det går fram av en studie Universitetet NORD har gjort, melder forskning.no

Risikoen er opptil hele fire ganger forhøyet.

Til sammen har nesten 9.000 ung-

dommer i Nord-Trøndelag svart på spørsmål om egen helse i skoleundersøken som ble gjennomført i årene 1995–1997. 89 av ungdommene som deltok, har senere blitt lagt inn på sykehus på grunn av alvorlig selvskading eller selvmordsforsøk.

Forskerne konkluderer med at risikoen for å bli selvskadere er opptil fire ganger høyere for ungdom som har opplevd mobbing, ensomhet, depresjon og angst. Reaksjonen kommer gjerne etter flere år.

Ny forskning:

Russefeiring ikke så utbredt på yrkesfag

OSLO I Oslo deltar 79 prosent av elevene på studieforberedende i russefeiringen. På yrkesfag markerer tilsvarende bare 56 prosent russetiden.

Dette går fram av studien «Oslo – ulikhetenes by» som tre sosiologer ved NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus står bak.

En av sosiologene, forsker Patrick Lie Andersen, sier til forskning.no at russefeiringen fortsatt står sterkt blant ungdom, vel 200 år etter at tradisjonen ble tatt i bruk her til lands.

Det var ungdommer fra de øvre sjikt som startet ritualet. Og fortsatt står tradisjonen sterkest der.

– Jo mer ressurser ungdommene har hjemme, jo mer slutter de opp om russetida, sier Patrick Lie Andersen. Den tydeligste forskjellen finner forskerne mellom de som har mye penger hjemme, og de som har lite. Hele 90 prosent av ungdommene på studieforberedende med foreldre med god økonomi, sier de vil være russ. Tilsvarende svarer 56 prosent av ungdommene med foreldre med dårlig økonomi det samme. Oslo-skolene der færrest ungdommer deltar i russefeiringa og bruker minst penger på

den, er Stovner, Hellerud, Manglerud, Hersleb, Kuben, Bjørnholt og Ulsrud. Dette er skoler med stort innslag av yrkesfag.

Fagskolestudentene jublet da fagskolemeldingen ble vedtatt

OSLO Bortimot 30 studenter med sølvfargede ballonger med påskriften «Takk» stilte i Stortinget da fagskolemeldingen i mai ble vedtatt.

Nå er fagskoleutdanning likestilt med høyere utdanning.

Det er også vedtatt av fagskolepoeng skal sidestilles med studiepoeng, selv om det ikke er helt klart hvordan poengene skal beregnes for de ulike fagskolekursene.

– For oss studenter er dette en stor dag, sa Silje Kjørholt, leder for Organisasjon for Norske Fagskolestudenter.

– Vi er veldig glade for at politikerne samlet går inn for å anerkjenne fagskoleutdanningene som høyere yrkesfaglige utdanninger på lik linje med annen høyskole- og universitetsutdanning. Samtidig er det viktig at utdanningene fortsatt har sterke bånd til yrkeslivet, påpekte hun.

Et annet viktig punkt for studentene og skolene har fått gjennomslag for er lik rett til velferdstjenester i student-samskipnader.

– Det vi ønsker oss nå, er en forpliktende opptrappingsplan for flere studie-plasser. Det fikk vi ikke gjennomslag for. I tillegg blir det viktig at institusjonene i høyere utdanning finner fram til systemer for å kunne beregne læringsutbyttet til fagskolestudentene, slik at man så raskt som mulig får innført et rettferdig system for beregning av studiepoeng, sa Kjørholt.

Når lærere sitter på skolebenken

PPU, eller yrkesfaglærerutdanning som ender i en bachelor.

Deltidsstudier eller heltidsstudier over ett, to eller tre år.

Flere veier til drømmejobben som yrkesfaglærer.

For mange tas utdanningen ved siden av full jobb.

- Dette må du ville for å orke, beskriver kommende yrkesfaglærere til Yrke.

TEKST OG BILDER **WENCHE SCHJØNBERG**

To som vil det, og som orker det, er Astrid Høgden og Tor Hugo Ekran. Begge arbeider de allerede som faglærere på bygg- og anleggsteknikk på Sortland videregående skole. Men fast ansettelse får de først når de er ferdig utdannet yrkesfaglærere.

– Og det er vi om ett år, sier Astrid Høgden til Yrke.

– *Da har dere en bachelor fra yrkesfaglærerstudiet ved NTNU i Trondheim?*

– Ja, det har vi, svarer Astrid og smiler godt.

Første gang vi møter Astrid Høgden og Tor Hugo Ekran, er i ett av verkstedene på Sortland videregående. De har en pause mellom samlingene i Trondheim og er i full gang med sin egentlige jobb, lærerjobben.

Skjønt hva som er førstejobb eller andre jobb er egentlig litt vanskelig å svare på. Hun er både rørlegger, lærer og student. Tor Hugo er fagutdannet tømrer, lærer og student.

La oss starte med begynnelsen.

Tre av Sortland-lærerne på skolebenken i Trondheim. Fra venstre Astrid Høgden, Bo Wagn Stoltze og Tor Hugo Ekran.

RØRLEGGER – Jeg har fagbrev som rørlegger og har jobbet som det i 19 år. Som rørlegger har jeg alltid likt å ha med meg lærlinger og elever på utplassering. Da det ble lyst ut lærerjobb her på Sortland var det veldig fristende. Jeg ville prøve å jobbe med ungdommer på heltid. Det å lære bort faget, som rørleggerhjertet mitt banker for, er svært givende, sier hun.

Dermed ble hun lærer, men da tilsatt på vilkår at hun skulle ta utdanning. Det gjorde hun ved først å ta PPU desentralisert i Bodø.

– Det var helt nødvendig. Det handler jo om evne til å formidle fagkunnskap, sier hun.

PPU-en tok Astrid ved siden av full jobb. Men så ville Sortland videregående at Astrid også skulle ta yrkeslærerutdanning. Da bar det til samlinger i Trondheim, på desentralisert studie i yrkesfaglærer, over seks semestre – som ender i en bachelor.

– Jeg har jo pedagogikken fra før, så jeg deltar på 70 prosent av studiet. Jeg har vært heldig og har fått stipend fra Utdanningsforbundet. I tillegg er avdelingslederen min og rektoren på Sortland svært positive til utdanningen og tilrettelegger. Jeg har jobbet 80 pro-

sent i halvannet år nå, men fra høsten er jeg i 100 prosent stilling igjen ved siden av studiet. Jeg er glad jeg har god kapasitet og en tålmodig mann. Det er tøft, men det er jeg også, sier Astrid og smiler stort.

BRATT LÆRINGSKURVE Også Tor Hugo Ekran tar yrkesfaglærerutdanningen i Trondheim ved siden av full jobb. I motsetning til Astrid har han ikke pedagogikken fra før, så han er også 100 prosent student. Han er ikke fast ansatt på Sortland videregående ennå.

– Det var tøft i starten, du må huske på at det var mange år siden jeg sist satt på skolebenken. Det er det for de fleste av oss på studiet. Vi er godt voksne, mange av oss. Og særlig i starten var det vanskelig å få tak på det å være elev og student igjen, men det har gått seg til. Det har vært en bratt læringskurve, sier han.

– Har dere vært på nippet til å gi opp?

– Nei, det kan vi ikke. Vi vil jo fortsette som lærere. Vi trives. Gi opp, det går ikke. Og vi har gode medstudenter og lærere i Trondheim. Og opplever studiet som meningsfylt. Vi trives. Det er bare nødvendig å sette av tid, sier de to.

Akkurat nå er de midt imellom to

av samlingene på studiet. Samlingene skjer på NTNU i Trondheim. De to lærerne er blitt vant til å dra dit med jevne mellomrom, og skryter villig vekk av inspirerende lærere på NTNU og av medstudenter som de deler lærdom og kunnskap med.

Ekran har nesten 30 års erfaring fra et entreprenør- og byggevarefirma, 23 år som daglig leder.

– Å fortsatt få lov til å jobbe med faget på denne måte, med å overføre kunnskap til en ny generasjon yrkesutøvere i tømmerfaget gir meg stor motivasjon til å utføre mine egne studier på en best mulig måte, sier han.

ET LIV IGJEN De to byggfaglærerne deler også gjerne erfaringene sine med Yrkes lesere.

– Du må virkelig være motivert. Å pleie en hobby eller delta på en fritidsaktivitet? Glem det. Nå går det bare i jobb, studier og familie, sier Høgden og ler høyt.

– Det er jo verdt det da. Tøft, men verdt det. Men når eksamen er ferdig bestått – da skal vi ha oss et liv igjen, og ta kontakt med vennene hvis vi fortsatt har noen, sier hun med galgenhumor.

Hun er ikke bare lærer og student, men også mamma.

– Uten støtte fra samboeren min, så tror jeg jammen ikke dette hadde gått. Han har også måttet ville at jeg tar utdanning. Å ta utdanning samtidig ved siden full jobb, krever innsats også fra de rundt, poengterer hun.

BERGENSMODELLEN Mangfoldige miljøer utdanner Høgskolen på Vestlandet om lag 100 yrkesfaglærere hvert år. Der kommer både fagarbeidere som allerede arbeider som lærere, og fagarbeidere og spesialister som er yrkesaktive, men vil lære praksispedagogikk. Her studerer både sykepleiere som vil bli helsefagarbeidere, og ingeniører som vil prøve ut læreryrket.

Akkurat det er en ny situasjon.

Førstelektorene på Høgskulen på Vestlandet snakker villig og med godt humør om yrkesfaglærer-utdanningen når Yrke kommer på besøk. Fra venstre: Gisle Heimly, Grethe Nina Hestholm og Njål Vidar Traavik.

– Det var nok mer vanlig før at studentene var i jobb som lærer. Nå er de aller fleste studentene våre i en eller annen jobb som ikke er lærer. Og det er klart det er en helt annen måte å tenke lærerutdanning på, når de ikke har lærerpraksis, sier førstelektor og yrkesfaglærerutdanner Gisle Heimly.

I likhet med i Trondheim kan PPU-ten tas over to år, som deltidsstudie. Inntakskravene er strenge. Du skal både ha fagbrev og yrkesteoretisk skole (som teknisk fagskole). I tillegg må du ha praktisert yrket ditt i fire år.

Yrkesfaglærerne i Bergen utdannes gjennom det Heimly og kollegaene, førstelektorene Njål Vidar Traavik og Grethe Nina Hestholm, stolt omtaler som Bergensmodellen.

– Den modellen har vi hatt i 20 år, og den er vi nesten alene om. PPU

består av to fag, det er pedagogikk og yrkesdidaktikk. Og vi bruker lærere fra videregående skoler i didaktikken. Vi tar det generelle, men så tar de den spesialiserte didaktikken. Så hvis du for eksempel skal bli lærer i elektro, så vet du at det kommer en som er elektro-lærer og underviser deg, sier Heimly.

Det er åtte lærere rundt om på videregående skoler i regionen som kommer inn som yrkesdidaktikere i PPU-en. De har full jobb, og kommer til høyskolen på lørdagen som er dagen PPU-studentene er delt opp i mindre grupper etter hvilket fag de skal undervise i.

Lærerne er også en viktig del av resten av studiet, gjennom innspill de gir til lektorene som har hovedansvaret for pedagogikken.

– Det sier seg selv at modellen er ressurskrevende og koster penger, men

ikke i forhold til det vi produserer. Det har aldri vært et spørsmål om å kutte den. Det er kvalitet som teller. Det skal institusjonen ha, den har vært fantastisk i så måte, sier Heimly.

DEN NYE LÆRERTYPEN Det som først og fremst skiller PPU-en fra en treårig yrkesfaglærer-bachelor, er ifølge lektorene i Bergen nærheten til yrket.

– Det er interessant å se den nye lærertypen som kommer med lærere som har vært ute i arbeidslivet. Veldig mange lærere har ikke vært i arbeidslivet mer enn en sommerjobb før lærerutdanningen. Jeg hadde 22 års skole før jeg sto i lærerrollen. Dette er veldig annerledes, sier Heimly.

Han mener norsk skole er helt avhengig av PPU-en.

– PPU er internasjonalt fenomen,

Lærer Ole Christian Dale og rektor Tor Johannes Hjertnes mener begge PPU er viktig.

og man prøvde å legge ned PPU med introduksjonen av den treårige yrkesfaglærerutdanningen, men det har man sett at ikke ville fungert. Norge ville stått uten lærere. Den her måten å tenke lærerutdanning er veldig anerkjent, sier Heimly.

PPU-lektorene mener deres studenter er en svært motivert gjeng, som krever at alt de lærer av teori i en forelesningssal, skal kunne kobles til noe praktisk de kan forstå i en lærersituasjon. Enten det er i verkstedet, på kjøkkenet eller i et klasserom.

– Våre studenter klarer å forholde seg til teorien på en veldig god måte, det ser vi på det de skriver. Selv studenter som ikke har skrevet noe på 20 år, kommer med ekte vare når de skriver.

De er så undrende, de er ikke lei av skolen og den teorien vi kommer med krever de at er noe de kan forholde seg til, sier Grethe Nina Hesthol, som mener dette kommer enda mer til uttrykk blant PPU-studentene enn for eksempel i grunnskolelærerutdanningen.

REN PEDAGOGIKK – Pedagogikken har overlevd i større grad i PPU enn i GLUE. Pedagogikken ellers i GLUE har måttet ta inn andre fag sine temaer i større grad enn det vi har gjort, istemmer Heimly.

– *Dere lærer bort ren pedagogikk?*

– Ja, hvis du kan få den ren i utgangspunktet. Vi har ikke diskusjoner på huset om pedagogikk er vitenskap eller ikke. Vi skal produsere gode lærere til fremtiden.

Lektor-trioen mener PPU-utdanningen godt kan oppsummeres med at den handler om å lære folk å lære bort det de allerede vet.

– Og også den kunnskapen de har i det å være menneske. Den livserfaringen de har på generell basis er mye verdt. Men det vil jeg si er en god oppsummering, sier Hesthol.

– Det er også å kjenne til skoler og hvordan de fungerer, de er et eget system og verden som man må forstå for å kunne fungere som lærer og forholde seg til hverandre, sier Njål Vidar Traavik.

– Studentene blir overrasket av alt det rundt som ikke er faget deres, at de må ta alvorlige samtaler med foreldre, med barnevern og alt det andre. Vi forbereder dem på den måten at vi forteller dem hva er lærerens oppgave og begrensninger, når man skal si ifra videre, sier Heimly.

NØDVENDIG OG VIKTIG Litt lenger ute i havgapet møter Yrke rektor på Fusa vidaregåande, en av skolene som har godt samarbeid med Høgskolen på Vestlandet. Tor Johannes Hjertnes mener det er viktig å ha godt utdannede lærere.

– Akkurat nå har vi fire som har tatt PPU, en som går og en som akkurat er ferdig, sier han.

Han sier at det er et formelt krav for tilsetting av en fagperson at læreren tar PPU.

– Det er den formelle siden av det, lærerne må ta PPU. Men vi mener jo også at det er en positiv kompetanse. På PPU-studiet lærer våre lærere mye om klasseledelse og mye om psykologi, som er viktig for relasjonen til elevene. Den reelle kompetansen de får gjennom dette gir for bedre undervisning, er svært viktig, sier rektor som altså mener studiet er verdt det selv om det innebærer en del lærerfravær.

– Jeg tror lærerne blir mye tryggere på det de gjør, og får kunnskap om

Ole Christian Dale søkte nye utfordringer da han forlot industrien som platearbeider og ble lærer i yrkesfag på Fusa videregående skole.

ulike modeller de kan bruke for å nå best fram med undervisning. De får flere verktøy å spille på, sier han.

BEDRE LÆRER På Fusa møter Yrke også Ole Christian Dale. Han er faglærer på elektro, og har akkurat levert eksamensoppgaven sin da Yrke besøker skolen som ligger i Eikelandsosen i Hordaland.

Som de to lærerne på Sortland er også Ole Christian Dale tilsatt under vilkår at han skulle ta PPU.

– *Så nå satser du vel på bestått?*

– Ja, det håper jeg på, sier han og smiler bredt.

Rektor Hjertnes regner også med at det går riktige veien, og kjenner seg sikker på at elektro-læreren vil klare eksamen med glans.

Han sier at Dale allerede var en dyktig fagmann da han tilsatte ham på vilkår.

– Men han manglet formell kompetanse på å det lære bort, sier han.

Fusa-rektoren sier at det er akkurat det PPU og bachelorutdanningen handler om.

– Vi tar inn gode fagfolk. Men de må også bli dyktige lærere. Det er helt avgjørende at lærerne er dyktige pedagoger og ikke bare fagfolk. Ikke minst når de elever med svært forskjellige utfordringer, sier han.

Ole Christian Dale nikker og er enig. Han har opplevd å få bedre selvtillit som lærer gjennom PPU.

Dale begynte som lærer på Fusa etter å ha vært platearbeider i ti år.

Hjertnes synes også det er bra at Ole

Christian Dale gjennom PPU-studiet har hatt praksis på ungdomsskole.

– Jeg tror det er nyttig, vi er for lite hos andre skoler og ser hvordan de gjør det, det er viktig for alle med utveksling.

– Ja, det var ganske interessant å være på ungdomsskole, sier Dale.

NYTTIG Når lærerne er på PPU, setter Fusa videregående inn vikarer eller andre lærere i klassen som PPU-læreren skulle hatt. Men rektor mener det er verdt det.

– *Hadde det ikke vært bedre å kunne ansette ferdige lærere som ikke trengte å ta PPU?*

– Spør hva man skal sammenligne seg med. Jeg mener det er viktig at vi

Det er viktig at elevene får holde på med noe de kan forstå og prøve seg fram på, sier Ole Christian Dale mens han viser Yrke rundt i verkstedet. Her kan elever og andre i nærområdet donere ødelagte tilhengere, motorer eller hva det måtte være så elevene kan prøve å reparere det.

får inn folk som kommer direkte fra industrien og næringslivet. Det er viktig for samarbeidet med næringslivet. Det er nyttig, sier rektor.

– Jeg har hatt stor gevinst av å ta PPU. Jeg opplever at det er blitt lettere å arbeide med klasseledelse. Jeg klarer mye bedre å ta kontroll over klassen nå, sier Ole Christian som også høster skryt av elever.

– Han er en kjempefin lærer, beskriver elev på Vg 1 elektro, Kamilla Espeland.

FAKTA STIPENDMULIGHETER

- For alle som vurderer å bli yrkesfaglærere, er det nå gode stipendordninger enten det tas som bachelor eller PPU.
- En ny ordning fra 2015 gjør at alle fagarbeidere som er lærere, men mangler PPU eller yrkesbachelor, kan søke stipend om det. Fra 2016 kan også fagarbeidere som ønsker å bli lærere, men som ennå ikke er det, søke stipend for å ta utdanningen.
- 725 personer fikk et slikt stipend i 2016.

Selv sier Ole Christian at han forsøker å variere litt på undervisningen.

– Vi veksler mellom klasserommet og arbeid i verkstedet. Klassen arbeider også med fordypning i bedrift, sier han.

ETT ÅR ETTER Nesten nøyaktig ett år senere tar Yrke igjen turen til Fusa, for å høre hvordan det har gått med PPU-eksamen og hva slags erfaringer elektrolæreren har gjort seg etter å ha tatt PPU.

– Nå ett år etter bestått eksamen, har du utviklet deg som lærer?

– Det er kanskje ikke en stor forskjell, men man blir litt tryggere på seg selv når man har gått på skolen, og man forstår mer av det som foregår på møter, lover og paragrafer. Alt det rundt. Så det er absolutt veldig nyttig å ha med seg, sier Dale.

Vi møter ham i mai-sola nede ved fjorden i Fusa. Russ og medelever løper forbi i vannkrig. Dale veksler noen ord med alle som passerer oss.

– Når du er lærer har du med deg personligheten du tar med deg og relasjonsbyggingen du gjør, men du endrer deg hele tiden. Vi lærte masse på PPU-

en om hvordan man ønsker at undervisningen skal være. Vi fikk forankret det litt i teorien, også hvordan miljøet skal være i verkstedet, forklarer han.

Dale underviser nå i Vg1 og Vg2 på TIP, industrideknologi og teknisk allmennfag. Han fikk plutselig for seg i 2010 at han skulle begynne på fagskolen, og to år seinere var han ansatt som lærer på Fusa videregående.

– Hvordan ligner hverdagen nå på livet som platearbeider?

– Det faglige har jeg med meg derfra. Men der var jobben min å produsere, mens nå er jo produktet mitt mennesket som har mer kunnskap når det går ut enn da det kom inn. Jeg prøver jo å lære dem det jeg gjorde der på en måte, sier Dale.

– Klasseromsundervisning var jo en kjempeovergang. Jeg har aldri vært så glad i å snakke foran en forsamling, så jeg måtte utfordre meg selv veldig, innrømmer han.

Dale mener det er en fordel at fagarbeidere som ham kommer inn i lærerrollen.

– Jeg tenker det er en forskjell, vi har med oss en annen ballast utenfra, og så har vi jobbet på andre arenaer enn en skole, så jeg tenker at det er en styrke for mange av oss som har vært ute.

RESPEKT I PRAKSIS Han opplever ikke at elevene møter han annerledes siden han ikke har en bachelor eller master å slå i bordet med.

– Jeg følte at respekten kom av at jeg hadde en faglig bakgrunn så jeg kunne vise de i praksis at dette kan jeg. Jeg tror ikke elevene er så veldig opptatt av den pedagogiske utdannelsen vår, jeg tror ikke de tenker på det. Hvis de hadde kledd av meg faglig, da hadde jeg mistet respekt. Men så lenge du viser de faglig, særlig i praksis, at dette kan jeg, dette er yrket mitt, da tror jeg du får den respekten.

Dale har fortsatt å etterutdanne seg for å bli en enda bedre lærer, og tror

Tanja Jørgensen håper etterutdanning gir henne fast jobb.

han kommer til å fortsette i yrket i lang tid framover.

– Noen dager kan man vel angre litt, men de fleste dagene trives jeg veldig godt. Spesielt når vi får det til, og den tilbakemeldingen jeg får av elevene når ting går bra, da kjører jeg hjem fra jobb med en god følelse.

– *Hva ligger i en sånn dag?*

– Det handler om at samhandlingen med elevene har vært bra, de har lært noe eller fått til noe de ikke trodde de kunne få til. Det er det som er gøy, at de lærer noe, og hvis vi kan ha en god dialog og tone mens de gjorde det, så er jo det veldig bra.

På PPU tar studentene 60 studiepoeng på to år.

På yrkesfaglærerutdanningen tar studentene 180 studiepoeng over tre år og går ut som bachelorer.

GANGS MENNESKE Klara Rokkones som er fagleder for yrkesfag på institutt for lærerutdanning ved NTNU i Trondheim, sier til Yrke at de på yrkesfaglærerutdanningen er opptatt av å utdanne et gangs menneske.

– Vi vil at våre studenter skal tenke

selvstendig rundt egen læreroppgave. Vi er opptatt av undervisningsmetoder og at de fremtidige lærerne skal ha et spenn og en variasjon i metodikken sin. Det etiske rundt lærergjeringen er også helt sentralt. Hvem er du? Og hvordan behandler du andre? Disse spørsmålene er uløselig knyttet sammen, sier hun.

Noen trappetrinn ned møter Yrke fremtidige yrkesfaglærere. Her holder både PPU- og bachelor-studenter til. NTNU tilbyr både bachelorutdanning og PPU.

Tanja Jørgensen er lærer i ambulansefag på Lukas videregående skole på Vikhammer. Hun har fagbrev som ambulansearbeider, og er utdannet spesialsykepleier i akuttmedisin, og tar nå FPPUY (fleksibel PPU for yrkesfag) på deltid.

FAST JOBB – For å få fast jobb i skolen må man ha pedagogikk. Med pedagogikken på fast håper jeg på en fast jobb, sier hun til Yrke.

Hun arbeider 100 prosent som lærer og tar vakter på ambulansen som ambulansearbeider og i akuttmottaket som spesialsykepleier. Alt for å holde seg oppdatert faglig. Samtidig tar hun altså PPU på deltid, som går over to år og gir 60 studiepoeng.

– Ettersom jeg ikke er fast ansatt må jeg ta igjen timene jeg mister på grunn av samlinger. Det er heftige år, men jeg håper og tror at det blir lettere når jeg er ferdig. Og at jeg får fast jobb, sier hun.

– *Du er allerede ambulansearbeider og sykepleier. Hvorfor vil du også bli lærer?*

– Jeg ønsker å være både ambulansearbeider, sykepleier og lærer. Som yrkesfaglærer får jeg mulighet til å lære bort det jeg kan, og til å gi elevene en lettere forståelse for det de møter i arbeidslivet. Jeg viderefører min erfaring, men kan fortsatt jobbe både som lærer og sykepleier og på ambulansen, sier hun.

FAKTA PPU FOR YRKESFAG

Praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag kan tas over to år på flere studiesteder som et fleksibelt deltidsstudie. Høyskolen i Oslo og Akershus tilbyr det også som et ettårig heltidsstudie. PPU består av pedagogikk, yrkesdidaktikk og praksis ute i skole.

Utdanningen er for dem med yrkesfaglig bakgrunn, som trenger pedagogikken for å kunne bli ansatt som fast lærer i videregående skole.

Studiet kan bygge på en profesjonsrettet høyskoleutdanning med påfølgende yrkespraksis. Man kan også komme inn dersom man oppfølger disse kravene:

Fag-/svennebrev eller annen fullført treårig yrkesutdanning på videregående nivå, generell studiekompetanse, to års relevant yrkesteoretisk utdanning utover videregående skoles nivå og minimum fire års yrkesrelevant praksis.

Tilbys på en rekke høyskoler og universiteter rundt om i Norge.

FAKTA

TREÅRIG YRKESFAGLÆRER

Man kan også velge å bli yrkesfaglærer gjennom å ta en bachelor over tre år, et studie som er verdt 180 studiepoeng.

Både NTNU i Trondheim og Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) tilbyr flere yrkesfaglærer-bachelorgrader.

På NTNU utdanner de lærere i bygg- og anleggsteknikk, elektrofag, helse- og oppvekstfag, restaurant- og matfag og teknikk og industriell produksjon.

På HiOA har de alle fagene NTNU har, i tillegg til service og samferdsel samt design og håndverk / medieproduksjon.

Det er også mulig å bygge utdannelsen videre til en master ved å ta yrkespedagogikk.

Som opptakskrav ved begge høyskolene er det generell studiekompetanse eller realkompetanse, i tillegg til at studenten må ha fag- eller svennebrev i det relevante faget og minst to års relevant yrkespraksis.

Praten går lett mellom Eva Skoglund Strønen og Kristine Samdal Andreassen og Mette Døssland. De er alle sykepleiere, og brenner for å lære det bort.

Kommende yrkesfaglærere stiller ut

BERGEN Slik ser det ut når kommende yrkesfaglærere stiller ut. Det handler om å motivere kommende elever.

TEKST OG BILDER **WENCHE SCHJØNBERG**

Det yrer av liv på Campus Kronstad på Høgskolen i Bergen.

PPU-studentene er straks ferdige med eksamen. Den dreier seg om hvordan de som lærere skal få elevene med seg.

«Provokasjon for engasjement?», heter en besvarelse.

«Fortell meg – og jeg glemmer, vis meg – og jeg husker, la meg gjøre det – og jeg lærer!» er overskriften på en annen.

KVALIFISERT Tiden er inne for at studentene stiller ut den praktiske oppgaven sin. Om hjørnet venter ferdig bestått PPU, som kvalifiserer for å arbeide fra 5. trinn og ut videregående skole.

Mange av studentene er klare til å gå tilbake til jobb på yrkesfag i videregående skole. Andre har tatt PPU som en omskolering og vil bli lærer – enten på heltid eller deltid. Noen skal fortsette som lærer på ungdomsskolen, eller søke seg til videregående.

Flere er møtt fram på Kronstad for å se på utstillingen. Blant andre møter Yrke Eva Skoglund Strønen som underviser i Vg2 ambulansefag på Os videregående skule.

Hun skildrer at hun har et godt yrke.

– Jeg møter entusiastiske elever. Har en variert arbeidsdag. Og elevene får masse praksis, sier hun.

VARIERT UNDERVISNING MED MOTIVASJON I FOKUS

POWERPOINT

TEORETIKER

DUSERT BRETTSPILL

Hvordan motivere elever til å lære seg blant annet om hjertet. Hva med brettspill? Quiz? PPU-studentene har mange løsninger.

Tor Inge Solaas viser fram resultatet av arbeidet byggfaglærerne har gjort.

Lille Nora har vært med mamma under hele PPU-utdanningen, helt fra hun lå i magen. Mamma Kari Helene Lind forteller at hun var ferdig med to ukers praksis en torsdag og fødte natt til søndagen etter, men at det har gått fint med utdanning og baby. Her hun sammen med medstudent Marita Francis.

Medier og kommunikasjon er også med, selv om dette nå er studiespesialiserende. Marita Francis og Anne Mari Seljeseth viser fram sitt arbeid.

Sabine Henlin-Strømme er utdannet fra Frankrike og USA, og har blant annet doktorgrad i film. Nå trives hun i jobb på ungdomsskole, men trengte PPU. Hun kan også tenke seg å jobbe på videregående eller på høyskole.

Johnny Thomsen og Merethe Eide har sett på elever som går på restaurant og matfag. Thomsen er lærer på Kvinnherad videregående skule, mens Eide jobber på Undarheim barneskule. De to har laget eksamensoppgave i hvordan elever opplever praksistiden.

Studentene som er lærere på byggfag har selvsagt hjelmen med. Fra venstre Jøran Brekkhus, Reidun Sundt og Tor Inge Solaas.

Ragnhild Helmersen og Grethe Nina Hestholm ser på Helmersens eksamensoppgave. Ragnhild Helmersen arbeider på Bømlo videregående skule og har blant annet arbeidet med spesialundervisning, men eksamensoppgaven hennes er om ungdomsbedrift på service og samferdsel.

SYKEPLEIERE To straks uteksaminerte PPU-studenter Kristine Samdal Andreassen fra Bergen og Mette Døssland fra Sandanger lytter oppmerksomt og deltar i samtalen med ambulansefaglæreren.

De er begge to sykepleiere.

– Nå ønsker jeg flere bein å stå på. Jeg har veldig lyst til å undervise i helse- og oppvekstfag, sier Kristine til Yrke.

Hun kom til studiene fra arbeid på hjerteposten på Haukeland universitetssjukehus.

– Det er godt å ha erfaring fra sykehus og pleie. Jeg håper på å kunne bruke mine erfaringer til å forme elevene til aktiv jobb i helsevesenet, sier hun som ønsker å undervise elever i helse- og oppvekstfag.

Mette Døssland vil bli ambulansefaglærer.

– Jeg synes det er givende å undervise, det motiverer meg, sier hun.

– Jeg synes også det er interessant å være sammen med ungdommer, å lære dem bedre å kjenne, fortsetter hun.

KREVENDE Begge har klart studiene ved siden av jobb som sykepleiere. Det har vært krevende, men det har gått.

– Med utdanningen vi tar nå kan vi undervise i 5. til 13. trinn, sier de to.

Litt lenger borti atriet holder PPU-studentene fra byggfag til.

Reidun Sundt er lærer i byggfag på Åsane videregående skole i Bergen, men har manglet PPU. Den er hun fornøyd med at hun straks er ferdig med.

Også Jøran Brekkhus underviser allerede, som lærer ved Bergen tekniske fagskole. Han har bakgrunn som tømrer og fra anleggsbransjen.

– Jeg har som en del av min arbeidsavtale at jeg skulle ta PPU. Nå har jeg gjort det, ikke alt har vært like relevant her, men mye har også vært interessant, sier han om PPU-utdanningen.

BURDE DIFFERENSIERT Han mener PPU-studiet burde skilt på dem som allerede jobber som lærere og de som ikke gjør det.

Studentene fra teknikk og industriell produksjon er storfornøyde med at eksamen straks er et tilbakelagt kapittel, og strammer seg opp og ler godt. Fra venstre Vegard Lunde fra Bergen maritime skole, Ole Christian Dale fra Fusa videregående, tidligere platearbeider, men nå lærer på Vg1 og Vg2 Tip, Henning Haugholt, lærer i brannteknikk på Vg 2 Florø videregående, tidligere petroleumstekniker og delvis offshorearbeider og Willy Lie, som nå arbeider på Tip på Åsane videregående, tidligere sveiser og it-konsulent. «Hvordan skape mestring og motivasjon», har de som tema for sin oppgave.

– For meg som allerede er lærer på fagskole blir det litt fjernt å ha praksis på ungdomsskole. På fagskolen er jeg like mye en veileder som en lærer, sier han.

Tor Inge Solaas er lærer på Os videregående på Vg2 anleggsteknikk. Han mener PPU-studiet har vært veldig nyttig.

– Jeg har lært mye om å motivere elever, det har jeg opplevd som matnyttig, det er godt å ha fått basiskunnskap om pedagogikk, selv om studiet har tatt veldig mye tid ved siden av 100 prosent stilling, sier han.

Grethe Ninas Hestholm er høgskolelektor på Høgskolen Vestlandet og stolt av arbeidet studentene har gjort.

Adrian har bildilla

HAMAR Adrian Dillerud (19) har tre personbiler, og snart skal han ta fagbrev som bilmekaniker. Han har bildilla.

TEKST OG BILDER **HARALD VINGELSGAARD**

Vi møter lærling Adrian Dillerud inne på verkstedet til Motorforum på Hamar hvor han står og monterer inn en ny diesel motor i en Renault personbil.

Adrian Dillerud gikk TIP Vg1 og Vg2 kjøretøy på Hamar katedralskole.

– Hvordan opplevde du tiden på videregående skole?

– Veldig fint. Det var en stor overgang fra ungdomsskolen. På Vg1 og Vg2 fikk jeg svært mye bedre karakterer enn

jeg hadde på ungdomsskolen. Lærerne var flinke. En lærer skal lære bort faget, og det gjorde de virkelig på Vg1 og Vg2. Vi fikk en fin blanding av teori og praksis, synes jeg.

– Var det noe i undervisningen på videregående skole som det burde vært lagt mer eller mindre vekt på, sett i ettertid?

– Jeg hadde lese- og skrivevansker og dyskalkuli. Jeg hadde problemer med å lese tall. Og jeg greide derfor

ikke regne uten kalkulator. Jeg har brukt pc siden åttende klasse. Det eneste som ikke var bra på videregående skole, var at noen av vikarlærerne ikke lot meg bruke datamaskinen da jeg gikk på Vg1. Det ble slitsomt, sier han.

Men nå er både lese- og skrivevanskene og problemene med dyskalkuli så å si borte.

– Jeg har trent mye på egenhånd med spill på pc med folk fra hele

verden. Jeg skriver og regner på spillet. Veldig lærerikt. Dette har hjulpet meg.

GODT INNTRYKK Adrian fikk raskt prøve arbeidslivet i verkstedet til Motorforum hvor han var utplassert i prosjekt til fordypning både på Vg1 og Vg2. Og han gjorde et så godt inntrykk at han fikk lærlingplass etterpå, selv om bedriften egentlig ikke skulle ta inn lærlinger den gang.

– *Hvorfor valgte du å bli bilmekaniker – mekaniker lette kjøretøy?*

– Jeg er omtrent født til å drive med biler, sier Adrian som sier mange i familien hans er svært interesserte i biler.

– Fatter'n var kjempeinteressert i biler, men han skulle ikke røre en skrue. Jeg ble med min stefar som 10-åring, og da lærte jeg for første gang å skru på bil. Jeg synes det er veldig moro.

Adrian har en 2008-modell Citroën Berlingo som han kjøpte av sin bestefar, en 1989 modell Audi Coupe og en 1998 modell Mitsubishi Pajero med en skikkelig sterk motor – 2,8. Disse bilene setter han i stand. Ikke nok med det.

Selv om det var fredag, og helgefri noen timer etter at vi møter ham, ser han fram til å skru litt i helga.

– *Hvordan var overgangen fra skolen til tiden som lærling?*

– En stor og god overgang. Her på Motorforum sitt verksted er det mye mer praktisk, så å si ikke teori. Her lærer jeg på en annen måte. På skolen var vi 15 elever som fikk undervisning samtidig av en lærer. Her er det en erfaren bilmekaniker som viser hvordan ting skal gjøres direkte til meg alene. Jeg synes det er mye bedre. Jeg lærer mye mer, sier Adrian.

TIDLIG OPP Det er ikke noe problem å komme seg opp om morgenen for ham.

Adrian Dillerud mener han er født til å drive med biler.

– Her begynner vi klokka 7.30. Jeg møter opp et kvarter tidligere hver dag, det er best å være tidlig ute, så får jeg tid til å prate litt med kollegene før vi starter arbeidsdagen.

Når arbeidsdagen begynner får Adrian jobbene han skal gjøre. Dagene er svært varierte. En dag skiftet han for eksempel fra sommerdekk til vinterdekk på tre biler, gjorde service på tre andre og byttet bremseskiver og bremseklosser foran på en bil.

Da Yrke møtte ham, hadde han arbeidet med å skifte motor i tre dager.

LÆREMESTER Den erfarne bilmekanikeren Bjørn Akersveen er Adrians læremester på verkstedet.

– *Hva legger du vekt på i opplæringen av lærlingene?*

– Nøyaktighet og effektiv jobbing. Det er viktig å være nøyaktig, slik at ting blir gjort mest mulig riktig første gang. Vi vil ha færrest mulig reklamsjoner fra kundene. Tempo, effektiv jobbing, er veldig viktig i vår bransje, fordi bedriften skal tjene penger.

Bjørn Akersveen understreker at lærling Dillerud får lov til å prøve og feile i læretiden. Man lærer av sine feil. Læremesteren er svært godt fornøyd med lærlingen.

– Adrian er en dyktig lærling. Derfor får han ansvarsfulle jobber i læretiden, understreker han.

Adrian har skiftet motor på biler alene flere ganger. Og han jobber godt selvstendig.

Det første halvåret som lærling var Adrian med og så hvordan Bjørn jobbet og lærte på den måten. Det andre halvåret fikk Adrian prøve litt selv. Nå i det tredje halvåret arbeider han selvstendig, under nøye oppsyn av Bjørn. I det fjerde halvåret skal han arbeide nærmest selvstendig.

KANSKJE SJÅFØR Adrian Dillerud skal ta fagbrev som bilmekaniker. Men han er ikke helt sikker på hva han skal arbeide med etterpå.

– I helgene har jeg sjåførjobb for «Trond Johnsens Transport» og kjører varer til forskjellige steder i Hamar, Elverum, Brumunddal og Stange i Hedmark – for Asko og Bama. Jeg kjører ei fast rute. Den sjåførjobben trives jeg veldig godt i. Hvis jeg ikke får jobb som bilmekaniker i Motorforum, etter at jeg tar fagbrev, skal jeg kanskje ta førerkort for tyngre kjøretøy og bli sjåfør på heltid. Bil blir det uansett, sier Adrian Dillerud.

Arbeidsdagen er over. Adrian Dillerud kjører hjem i en av sine tre biler, Mitsubishi Pajero. Han ser fram til mer jobbing, først clutchskifte på stemorens bil, deretter sjåførjobben, før han mandag morgen er på plass i verkstedet til Motorforum igjen, for å lære mer.

Ingen spesifikke terrorretningslinjer når terroren rammer på skoletur

OSLO Skoler som sender elever på utenlandstur i regi av skolen, har akkurat samme ansvar dersom et terrorangrep skjer der, som om det hadde skjedd i Norge.

TEKST SNORRE SCHJØNBERG

Norske videregående skoler sender hvert år ut elever på utplassering, blant annet på Erasmus +-prosjekter, og reiser på andre skoleturer. I april befant elever fra Gand videregående i Rogaland seg på nabostasjonen til den eksplosjonsrammede T-banestasjonen i St. Petersburg, da terrorister slo til der. *Hva slags regler gjelder i slike tilfeller?*

Utdanningsdirektoratet opplyser til Yrke at det er beredskapsplanleggingen utarbeidet i samarbeid med Politidirektoratet som forteller lærere og rektorer hvilket ansvar de har dersom en klasse eller gruppe elever er på tur et sted som blir rammet av terror.

Det er de samme beredskapskravene som stilles for eksempel i forbindelse med skoleskytinger eller andre alvorlige hendelser hjemme på skolen.

– Den er et hjelpemiddel for kommuner, barnehager, skoler, fagskoler og høyere utdanningsinstitusjoner som behøver å lage eller forbedre sine beredskapsplaner og sørge for at planene omfatter alvorlige hendelser, sier sikkerhetsansvarlig Norun Eide i Utdanningsdirektoratet.

MÅ HA RUTINER Veiledningen, som ligger ute på Utdanningsdirektoratets sider, er overordnet, men har lenker, tips og annen informasjon som gir praktiske råd i beredskapsarbeidet. For skolene er det forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler fra 1995 som viser hvilke krav som stilles til skolene.

Forskriftens paragraf 14 oppsummerer kravene slik: «Virksomheter skal

planlegges og drives slik at skader og ulykker forebygges. Virksomheten skal ha rutiner og utstyr for håndtering av ulykkes- og faresituasjoner. Rutinene og sikkerhetsutstyret skal være kjent for alle, herunder barn og elever.»

Direktoratet presiserer at denne veiledningen og forskriften er generell nettopp for at den ikke skal bli utdatert, men inkludere potensielle alvorlige hendelser også i framtiden.

– Hensikten er å informere om ansvaret som skoleeier, skoleleder og nødetater har ved alvorlige hendelser, og gi kunnskap til skolene om hva ansvaret for forebygging og beredskapsarbeidet innebærer. Den viser også ansvar for å kartlegge egne risikosituasjoner der ansatte, barn elever og studenter kan eksponeres for fare, og gjennomgå og

Barn og ungdommer er oftere og oftere uskyldige skyteskiver for terrorangrep, som her i Manchester i England. Norske skoleelever på Erasmus +-prosjekter og skoleturer kan ufrivillig komme opp i terrorangrep. Foto: AFP / NTB scanpix.

analysere funn fra kartlegginger og vurdere behov for sikkerhetstiltak, sier Eide.

Verken veiledningen eller forskriften tar spesifikt for seg utenlandsturer eller potensielle terrorangrep. Men det slås fast at ansvaret den beskriver, ikke begrenser seg til skolebygningen.

IDENTIFISER FARENE I forskriften vises det til at DAGROS, utviklet og utgitt i et samarbeid mellom Klepp kommune i Rogaland, Sosial- og helsedirektoratet ved Sekretariatet for Trygge lokalsamfunn og Direktoratet for sivilt beredskap, er et nyttig skjema å bruke ved planleggingen av en tur eller utfukt der det kan være behov for sikkerhetsvurderinger.

DAGROS er et skjema som fylles ut der man må identifisere hva man er redd for at skal skje, hva man kan gjøre for å hindre at det skjer og til slutt hva man kan gjøre for å redusere konsekvensene dersom det likevel skjer. Det oppfordres også til grundig evaluering i etterkant.

Utdanningsdirektoratet viser også til et rundskriv fra Kunnskapsdepartementet, der det presiseres at helsevernforskriften omfatter en «plikt for barnehage- og skoleeier ved leder av virksomheten til å vurdere risiko for alvorlige tilsiktede hendelser, og planlegge beredskap ved virksomheten i henhold til risikobildet».

YRKESFAG-ELEVER LIKE VED ANGREP

Elever fra Gand videregående skole var på nabostasjonen da det smalt på metroen i St. Petersburg i april.

– Vi ringte rundt til elevene da vi fikk beskjed, for å sjekke at alt var bra. Da fant vi ut at flere av dem hadde vært svært nær, sa Vibeke Høie, lærer ved Gand vgs til NRK.

Enkelte av elevene ble sittende fast på metroen i kaoset som fulgte. De var der på utveksling, og var ikke i fare under angrepet som tok livet av 15 personer.

Rektor Jorunn Oftedal sa til NRK at retningslinjene ble fulgt.

– Alle elever har med et dokument, med tydelige retningslinjer og regler for turen. Blant annet at de aldri skal være alene. Reisefølget er også meldt inn til den norske ambassaden.

Når eleven ikke forstår det du sier

SKI Hva gjør du når eleven ikke forstår omtrent noen ting av det du sier?

TEKST OG BILDE **WENCHE SCHJØNBERG**

Den situasjonen befant Annika Wold seg i, da hun som kontaktlærer for Vg1 service og samferdsel blant andre hadde eleven Abdifatah Farah Ali i klassen, en høstdag i 2013.

– Når jeg gir en oppgave, pleier jeg alltid å sjekke at alle elevene har forstått oppgaven. Det var i denne forbindelsen jeg forsto hvor dårlig ordforråd han faktisk hadde, at han forsto omtrent ingenting av oppgaven som var fylt med faguttrykk, sier Drømtorp-læreren.

– Hva gjorde du da?

– Da søkte jeg blant annet støtte i ordbøker fra Fagbokforlaget: <https://ssbegrep.fagbokforlaget.no/> – i vårt fag

bruker vi en rekke faguttrykk. Det er ikke rett fram å oversette dem til andre språk, så da var den digitale ordlisten til stor hjelp. Og så var jeg nøye med å bruke et helt enkelt språk. Og å ta meg god tid til å motivere, svarer hun.

IMPONERT Nå får hun ikke fullrost sin tidligere elev nok. Men den gang forsto hun at noe måtte gjøres for å arbeide med ordforrådet til 22-åringen som hadde kommet til Ski som enslig asylsøker fra Somalia.

Takket være hard jobbing fra Abdifatah og god hjelp fra blant andre kontaktlærer Annika Wold, kom det

norske ordforrådet mer og mer på plass.

I dag er Abdifatah Farah Ali lærling i Utdanningsforbundet i kontorlag.

– Abdifatah var en spesiell elev – godt motivert og villig til å arbeide. Men i en slik situasjon er det alltid viktig som lærer å forsøke å forstå hva slags ordforråd eleven egentlig har. Det gjelder ikke bare elever som kommer hit med et annet språk. Ordforståelse, at alle elevene forstår oppgaven, er noe vi jobber med hele tiden, sier Wold til Yrke.

LÆRLINGEN I forrige Yrke var Abdifatah intervjuet i spalten lærlingen. I intervjuet beskrev han hvordan han

◀ Annika Wold og Espen Halvorsen trives blant elevene på Drømtorp.

kom til Drømtorp videregående som 22-åring, etter å ha gått et tre måneders innføringskurs i norsk. Han var skolef-link og god i engelsk, men hva hjalp det? På Drømtorp gikk alt på norsk.

De to første månedene forsto han omtrent ingenting av hva noen sa. Men da han en dag forsto noe av det som ble sagt, og viste dette, var det nok til at lærer Annika Wold skrøt av ham.

– Det motiverte meg, sier Abdifatah Farah Ali.

– Hvor viktig er det for deg å motivere elevene?

– Det er klart det er viktig. Jeg tenker det er viktig å følge med på blant annet elevenes kroppsspråk, for å se om det jeg sier blir forstått. Det som er bra her på yrkesfag er at vi har mindre grupper enn på studiespesialisering. Da blir det heldigvis mer tid til hver elev, sier Annika Wold.

MANGFOLD Avdelingsleder Espen Halvorsen mener ønsket om en mangfoldig elevgruppe er noe av nøkkelen til suksesshistorien Drømtorp.

– Vi har alltid hatt en mangfoldig elevgruppe. Ikke nødvendigvis mange med andre språkbakgrunn, men mange forskjellige elevtyper. Og da må vi arbeide med dem vi har. Nøkkelordene er omsorg, krav og støtte – og dette er blant andre Annika veldig bra på, sier Halvorsen om lærerstaben sin.

DRØMTORP-RÅDENE:

- Ha alltid eleven i fokus
- Sett krav og grenser, men vis samtidig omsorg
- Målet er at elevene skal igjennom utdanningen
- Finn riktig praksisplass
- Bruk NDLA-verktøy som gjør at du kan oversette faguttrykk

– Vi har svært blandede klasser med tanke på elever og bakgrunn. Da er det viktig som lærer å ta seg god tid, være nøye med å bruke enkle ord og observere elevenes kroppsspråk for å se om de får med seg det som sies, sier Annika Wold.

Halvorsen forklarer det på denne måten:

– Vi har en karakter-skala fra 1 til 6, men hos oss begynner det elever som kanskje er på minus 3 ved skolestart. Da er det fantastisk å få elevene opp til en 1-er, og noe vi er stolte av. Mestring er stikkord, sier han.

KARTLEGG Ved skolestart er Drømtorp nøye med å kartlegge hver enkelt elev, sier Espen Halvorsen.

– Vi kjører læringsverksteder og mindre grupper. Målet er at alle skal igjennom, og vi arbeider mye med fellesfagene, sier han.

– Hva da med elever som er svake i norsk?

– Da er det eventuelt viktig å bruke mer tid. Alle skal igjennom. Og det har vist seg at mange som ikke er spesielt flinke i teori for eksempel er veldig gode i praksis. Det gjør at elevene føler større mestring, sier Annika Wold.

Hun og avdelingslederen på service og samferdsel arbeider hardt for å finne riktig praksisplass til hver enkelt elev.

– En elev som er dårlig i norsk kan for eksempel klare seg bra i matbutikk det første halvåret, for så å gå over til for eksempel sportsbutikk det andre halvåret hvor det stilles større krav til at eleven skal kunne snakke med kunden, sier Halvorsen.

– Dere må tilpasse og ordne til. Blir

I Yrke nr 1 kunne du lese om Abdifatah som ikke kunne norsk da han begynte på Drømtorp videregående.

dere ikke lei og ønsker mer «strømleformede» elever ved skolestart?

– Nei, det går da ikke an. Dette er en del av yrket. Jeg er glad i alle elevene vi får, det er en del av jobben min, sier Annika Wold.

– Det som er viktig er å få elevene igjennom til fullført og bestått. Og så er vi heldige på yrkesfag med små klasser. Vi er veldig opptatt av å holde på fagbrevet, sier Annika Wold.

FAGBREV Både hun og avdelingslederen er skeptiske til å opprette et Vg2 og et Vg3 reiseliv som gir generell studiekompetanse med den konsekvensen at reiselivsfaget legges ned som et lærefag, altså et fag hvor opplæring både skjer i skole og bedrift. En slik omlegging har Utdanningsdirektoratet foreslått i sin gjennomgang av yrkesfagene.

– Får vi en slik studieforberedende modell mister vi mange av elevene vi lykkes med i dag, sier Annika Wold.

– Vi har god tilgang på gode læreplasser og god kontakt med bransjen. Det stemmer ikke at bransjen ikke etterspør faget, sier Espen Halvorsen.

HiOA vil ha din mening

Halvor Spetalen ved Høgskolen i Oslo og Akershus håper bloggen deres kan bidra til å få inn gode forslag om ny yrkesskole-organisering.

KJELLER Yrkesfagene i Norge står foran en omfattende omveltning de neste årene. Høgskolen i Oslo og Akershus vil ha lærere, elever og andre som måtte mene noe om endringene til å gi lyd fra seg.

TEKST OG BILDE **SNORRE SCHJØNBERG**

Kunnskapsdepartementet la i midten av april utkastet til ny organisering av det yrkesfaglige utdanningstilbudet ut på høring. Der kom regjeringen med forslag til omfattende endringer av yrkesfagutdanningen.

Professor Grete Haaland og førstelektor Halvor Spetalen ved Høgskolen i Oslo og Akershus vil bruke en blogg for å hente inn tanker og forslag fra bunnen og opp i den norske yrkesskolen.

Bloggen kan du lese på nettsiden blogg.hioa.no/yrke.

– Organisasjoner, fylker og andre kommer helt sikkert til å gi de offisielle høringsuttalelsene som de alltid gjør uansett. Men hører et fylke på lærerne

for eksempel, eller er fylkene mer opptatt av sin agenda? spør Spetalen.

BUNNEN OG OPP – Vi håper at de som blir berørt av disse endringene på en eller annen måte, vil si noe om hvordan det berører dem og komme med iallfall kommentarer, men gjerne også forslag som kan gjøre ting bedre. Ikke bare sinte eller frustrerte oppstøt, men kanskje også noen gode forslag fra bunnen og opp.

– Da håper dere å få med dere lærere, elever og næringslivet?

– Ja, absolutt. Vi henvender oss selvfølgelig til NHO, LO og andre organisasjoner. Mens vi også henvender oss til mange lærere, rektorer, opplæringskontor og de som jobber nærmest. Men vi håper også at folk vil dele bloggen. Hvis ingen er interessert, så kan vi selvfølgelig skrive noen innlegg og se om det kommer kommentarer på dem, men vi håper det vil bli en levende side, sier Spetalen.

PÅVIRKER Han har selv bakgrunn som yrkesfaglærer i servitørfaget, men jobber nå med å utdanne nye yrkesfaglærere på Kjeller like utenfor Oslo.

Spetalen mener det som nå skal skje er noe som bør interessere alle som holder på med eller bryr seg om yrkesfagene i Norge.

– Denne høringen vil vil påvirke hele yrkesopplæringen. Det kan forsvinne arbeidsplasser. Det betyr masse så klart, sier Spetalen.

Han kaller det «ualminnelig komplisert» å skulle ta hensyn til alle interesser når man setter opp en yrkesfagutdanning. Elever, næringslivet, lærere og fylkene eller storsamfunnet kan ha til dels motstridende ønsker for hvordan en ny utdanning skal legges opp.

– Alle disse spørsmålene vil bli

mye å diskutere. Alle organisasjoner vil kaste seg på, NHO, LO og interesseorganisasjoner. Men hvor skal en enkelt lærer eller elev komme med sine tanker? Vi kommer sikkert til å sende inn et høringssvar vi også, men vi håper denne bloggen kan bli et sted der folk kan komme med tanker og forslag, så skal Grete og jeg gå gjennom dette med mål om å sende gode forslag inn til Utdanningsdirektoratet og andre som sitter med innflytelse over dette, sier Spetalen.

VIL UT TIL FOLK Høgskolen prøvde å få bloggen opp å gå for et års tid siden, men da var interessen laber og sakene kanskje ikke spennende nok. Det mener Spetalen vil kunne forandre seg nå som høringen er satt i gang.

– Men hva skal dere gjøre for å faktisk få folk inn i bloggen?

– Nå har vi funnet drøyt tusen eposter til folk som er interessert i yrkesfag, så vi sender det ut nå i forkant for å hype denne bloggen litt. Så har vi et par, tre innlegg som kommer, men vi håper folk vil lese dette høringsutkastet og si hva betyr dette for meg, min jobb og for det vi tror er en god yrkesopplæring, sier Spetalen.

– Hvis det blir helt banans-innlegg som er usaklige må vi se hvordan vi håndterer det, men det er først og fremst for å få inn gode forslag som andre ikke har tenkt på. Så vil vi samle det til et slags høringssvar fra bloggen, da, legger han til.

Selv etter at den nye organiseringen av yrkesfagene er endelig vedtatt, vil det være mange viktige diskusjoner om yrkesfag fram til den nye organiseringen implementeres i 2019.

– Det må jo lages nye læreplaner fram til dette skal implementeres, og da kan bloggen igjen være interessant.

Det er så mye som skjer i disse årene fram til høsten 2019, sier Spetalen.

SPISSING Han tror debatten vil gå livlig for seg også om de nye læreplanene, og trekker særlig fram næringslivets ønske om mest mulig spisset utdanning som noe som kan skape konflikt.

– Da jeg var servitørfaglærer hadde elevene servitørfag i to år, og det er jo klart det var klasse over det de kunne da de var ferdig. Det er klart bedriftene ønsker seg spissing og spesialisering, men de har ikke tatt inn over seg at det kan bli vanskelig å fylle klassene med for mye spissing, sier Spetalen.

– Man kan si det er en liten konflikt mellom interessene, elevene vil gjøre det de har lyst til innenfor en kort distanse til hjemmet, det kan gå på bekostning av om det finnes lærere og praksisplasser. Bedriftene vil ha så høy spesialisering som mulig nært sitt nedslagsfelt, mens fylket eller samfunnet gjerne vil ha så bred innfallsport som mulig. Det er ualminnelig kompliserte spørsmål, så alle disse høringsuttalelsene som nå kommer, det blir spennende å se.

Etter at bloggen ble lansert har Spetalen notert gode lesertall, men høgskolen sliter med å få leserne til å skrive egne innlegg. I løpet av sine uret ut i yrkesskole-Norge og samtaler med lærere og alle rundt, har imidlertid Spetalen fått inntrykk av at folk ikke engasjerer seg stort i yrkesskoleframtid.

– Nei, det virker ikke som om dette er det store temaet som preger samtale i kaffepausene på lærerværelsene, erkjenner han.

Bloggen kan du lese på blogg.hioa.no/yrke

Restaurering av eldre hus går ljosare tider i møte etter at Handverksskolen på Dovre har fått godkjend Vg2 Overflateteknikk og Vg2 Byggteknikk. Eit landsdekkjande tilbod for ungdom og vaksne med vekt på tradisjonshandverk.

Tradisjonsfag på vidaregåande

DOVRE Handverksskolen på Dovre har fått godkjend 30 nye elevplassar for ungdom og vaksne. Dei landsdekkjande tilboda er Vg2 Overflateteknikk og Vg2 Byggteknikk med vekt på tradisjonshandverk.

TEKST OG BILDER OVE KIRKESTUEN

Skulen som er ein del av Hjerleid skole- og håndverkssenter, har fått mange gratulasjonar i det siste. Sjølv høvdingen innan tradisjonshandverk, i alle fall når det gjeld hus og båt, Jon Bojer Godal, er mildt sagt godt nøgd.

Mannen som er Kommandør av Den Kongelige Norske St. Olavs Orden takka vere innsatsen for tradisjonsfaga, meiner at tradisjonsboren kunnskap i vidaregåande skule er eit kvantesprang for ei opplæring ein lyt sjå i samband med studiet i utøvande bygningshandverk ved NTNU.

– Først vidaregåande, deretter praksis i verksemd og til slutt tre år ved NTNU er ei utdanning det luktar fugl av. Gratulerer til alle som er knytt til Hjerleid. Gratulerer Noreg. Dette er noko av det beste som har hendt oss på lenge. Dei som får denne opplæringa,

er svært heldige. Dei blir i alle fall ikkje arbeidslause, seier Jon Bojer Godal som meiner det var på høg tid med ei formell opplæring innan dette feltet. Vi er nemleg i ei kritisk fase når det gjeld slik kunnskap.

TRUGA RESSURS Til dømes er det truleg éin million lafta hus her i landet som treng vøling.

– Tidsspennet for desse husa er over 1100 år, der det eldste byggverket av lafta tømmer er gravkammeret i Gokstadskipet. Dessutan finst det tallaust mange variantar, seier Godal som også har sine tankar om lafting av nye hus. Ein bransje der industrialisert og standardisert laft er det mest vanlege og der nyansane dermed får dårlege kår.

– Kunnskapen som trengst for å kunne analysere dei eldre bygga, blir difor

borte. Kulturarven med lafta byggverk blir såleis ein viktig dimensjon fattigare, meiner Godal, som også nemner treet si evne til å lagre karbondioksid. Noko som er viktig i høve til klima. Han hevdar også at lafta hus er gode å bu i fordi dei syter for vermd og fukt.

MIDT I BLINKEN Tradisjonsfag på vidaregåande haustar også applaus hjå den yngre garde. Éin av dei er Håkon Telnes Fjågesund (26) frå Seljord som tek det nemnde bachelorstudiet ved NTNU i Trondheim. Han meiner at tradisjonstømring og tradisjonsmåling på vidaregåande er både verdifullt og naudsynt for den tradisjonelle bygningskulturen. Ikkje minst ei viktig motvekt til forbrukarsamfunnet.

– Det finst relativt enkle vegar til god og varig kvalitet, men det krev

▲ – Dei nye tilboda på Hjerleid luktar det fugl av. Noko av det beste som har hendt på lenge, seier Jon Bojer Godal, her i kjent positur der han auser av sin kunnskap.

◀ – Tradisjonstømring og tradisjonsmåling på vidaregåande er både verdifullt og naudsynt for den tradisjonelle bygningskulturen, seier Håkon Telnes Fjågesund (25) frå Seljord som tek bachelorstudiet «Utøande, tradisjonelt bygghandverk» ved NTNU i Trondheim.

den rette kunnskapen. Då kan eit hus stå i hundrevis av år. Sett med samfunnsøkonomiske briller bør ein difor satse på denne utdanninga. Dei som studerer tradisjonsfag, vil også oppdage at mykje av kunnskapen kan nyttast i moderne samanhengar. Hus som står seg over tid, er like viktige i dag som dei alltid har vore. Skuletilbodet på Hjerleid er difor eit steg i riktig retning, seier Håkon Telnes Fjågesund.

Ein annan ung handverkar er Anton Rudi (20) frå Ringebu som snart er ferdig med tida som lærling.

– Skulle eg ha starta utdanninga på nytt, hadde Vg2 tradisjonstømring vore midt i blinken. At ein til dømes kan gå vidare på NTNU, er heilt supert, seier Anton.

TRADISJONSMÅLING Erlend Mæhlum som har halde fleire kurs i tradisjonsmåling ved nettopp Hjerleid, er også særst nøgd med Utdanningsdirektoratet sitt vedtak. Mæhlum som kjem frå ein familie med rike handverkstradisjonar, dreiv i mange år målarfirma

på Lillehammer før han vart lærar på vidaregåande. Han har også vore stipendiat ved Norsk Handverksutvikling på Maihaugen der han arbeidde med gamle oppskrifter og teknikkar innan tradisjonsmåling.

– Veldig bra at Hjerleid også har fått Vg2 Overflateteknikk. Det hjelper lite å restaurere gamle hus dersom ein ikkje smør dei inn med dei riktige produkta. Eg håper difor at bransjen tek dette på alvor og dreg nytte av tilbodet. Dette er kunnskap vi må ta vare på før det er for seint, seier Mæhlum.

STORT BEHOV Ein annan som også gler seg, er riksantikvar Jørn Holme.

– Ei særst god nyheit for bygningsvernet. Hjerleid som også fekk riksantikvaren sin kulturminnepris i 2014, er ein flott institusjon innan antikvariske bygningsfag, seier Holme.

– Skal ein nå Stortinget sitt mål om å setje alle freda bygningar i god stand innan 2020, treng vi kompetente handverkarar. Difor er tilbodet på Dovre viktig, skreiv Eivind Falk ved

Norsk Håndverksinstitutt i si tilråding då skulen søkte om å få dei nye tilboda. Andre som stilte seg bak søknaden var Norsk institutt for kulturminneforskning og Opplæringskontoret for byggfagene i Gudbrandsdalen.

GULL VERDT Rektor Helle Hundevadt ved Handverksskolen vedgår at ho vart gledeleg overraska då ho fekk nyheita.

– Dette er gull verdt og ein utruleg stimulans. Eit prov på at Hjerleid er ein stad i utvikling, seier Hundevadt, som meiner at tilboda vil kome kulturminnevernet til gode. Dessutan eit viktig supplement til den eksisterande utdanninga. Ikkje minst ein god grunnmur for dei som tek bachelorstudiet «Utøande, tradisjonelt bygghandverk» ved NTNU i Trondheim.

Mange vil kanskje også hevde at tradisjonsfag høyrer heime i bygda nord i Gudbrandsdalen. Hjerleid Husflidsskole som vart grunnlagt i 1896, var nemleg den fyrste handverksskulen her til lands. I dag tilbyr dei også opplæring i treskjerjing, møbelsnikring og smiing.

Bygger helseframtid i Spania

ALFAZ DEL PI All undervisning er på norsk, men klimaet et helt annet. På den norske skolen i Norske skolen Costa Blanca i Alicante skaffer norsk ungdom seg en framtid under palmene.

TEKST OG BILDER **HARALD VINGELSGAARD**

– Jeg synes det er fantastisk å gå på videregående skole i Spania. Lærerikt. Og alle er så optimistiske, sier Ahmed Gaturu Abbas (16).

Vi møter ham og Linnea Løtvedt (16) ute ved palmene på skoleplassen til Den norske skole Costa Blanca i Spania. Han skyver en gåstol foran seg, for å sette seg inn i situasjonen til folk som må bruke slike stoler. Hun triller en rullestol med ei dokke.

Noen lysegrå skyer dekker for solen på himmelen, men det er varmt. I denne delen av Spania skinner solen

vanligvis om lag 300 dager i året.

De to valgte å ta helse- og oppvekstfag Vg1 i et fremmed land. Men mye er som i Norge.

– Her på skolen snakker alle norsk med hverandre hele tiden. Og her er all undervisning på norsk, sier de.

SKEPTISK Ahmed Gaturu Abbas kommer fra Sandnes utenfor Stavanger.

– Jeg flyttet til Spania sammen med min mor og far, mens mine to brødre er igjen hjemme i Norge. I begynnelsen var jeg litt skeptisk. Men da jeg ble

kjent i mitt nye miljø på skolen, forsvant skepsisen raskt. Alle tok meg inn, jeg følte meg veldig godt mottatt. Her på skolen er det godt miljø og fokus på utdanningen, sier han.

Abbas skryter av skolens vilje til å la elevene forlate klasserommet.

– I stedet for å sitte ved PC-en på et kontor hele dagen, er det bedre å få den gode følelsen ved å hjelpe folk. Se hvordan de har det. Og gjøre deres hverdag bedre.

Linnea Løtvedt flyttet til Spania sammen med sin familie for fem år

Ahmed Gaturu Abbas og Linnea Løtvedt er «hjelpelærere» i fjerde klasse som en del av deres undervisning i helse- og oppvekstfag.

siden, og har gått på den norske skolen i mange år.

Hun valgte helse- og oppvekstfag fordi hun trives med praktisk jobbing, snakke med andre og være sosial, i stedet for å sitte i ro hele dagen.

– Videregående utdanning i Spania er både spennende og annerledes enn i Norge, sier Linnea Løtvedt.

– I Norge er det mer grupper blant elevene, grupper for kule og grupper for teite, liksom. Her passer alle inn, uansett hvem de er, sier hun.

IKKE NOE PRESS Skolen har også mange andre fordeler, slik hun ser det:

– Her er det ikke merkepress eller kroppspress.

Men hun savner Norge litt.

– Jeg synes det er greit å være her. Men jeg syntes det var litt vanskelig

å flytte fra dem jeg er glad i hjemme i Norge – familie og venner. Når jeg blir ferdig med videregående skole i Spania, skal jeg flytte hjem igjen og ta påbyggingsår, studiespesialisering, sier Løtvedt. Hun regner med at hun kommer til å bli boende i Norge.

Ahmed Gaturu Abbas skal ta to år på videregående skole i Spania, Vg1 helse- og oppvekstfag og helsefagarbeider Vg2. Deretter har han bestemt seg for å arbeide to år i Spania.

Det er tid for undervisning. Abbas og Løtvedt har praksis. Begge skal være med og hjelpe til i undervisningen i fjerde klasse ved skolen som også er barneskole.

Både naturfaglærer Marit Skrabberud og elevene i klassen lyser opp når Abbas og Løtvedt kommer inn. De to setter seg på huk ved pultene til elev-

ene og hjelper til med undervisningen.

– Det er hektisk i undervisningen. Jeg er glad for all hjelp jeg kan få, sier Marit Skrabberud.

Og temaet er stort denne dagen. Det handler om jordens utvikling og fossiler.

Ute under en palme skolegården møter viserektor Nils P. Lie-Gjeseth Yrke.

– Denne palmen pynter vi til jul, slik at vi også kan ha et juletre, sier han.

Det blir aldri snø på Costa Blanca-kysten. Som oftest kan man bruke T-skjorte i solveggen om vinteren, også julaften.

HELSE, HELSE, HELSE Nordmenn i Spania handler mye om helse. Helseflyktninger. Klimaflyktninger. Mange titalls tusen nordmenn har flyktet fra

Elevene gleder seg til praksis på dette sykehuset i byen Benidorm i Spania: Fra venstre: faglærer Anne Anzjøn, Elisabeth Ekornrød, Johannes Neset, Sanne Dahl Nylund, Stine Skadberg, Runa Sofie Olsen og Helene Melhus Rødne.

det norske klimaet til sol og varme siden 1970-tallet. Mange får bedre helse i det spesielle klimaet på Costa Blanca kysten – og andre solrike steder i Spania. Slik har det også vært for en rekke elever som har gått på Den norske skole Costa Blanca. Allergi forsvinner. Eksem og annet utslett på kroppen blir gradvis borte, for eksempel.

En av skolens elever har for eksempel fått studiestipend på grunn av mye eksem, opplyser skolen.

Og familiene til både Ahmed Gaturu Abbas og Linnea Løtvedt flyttet til Spania, blant annet av helseårsaker.

Som følge av det gode klimaet, finnes det mange norske helseinstitusjoner på Costa Blanca kysten.

– Vi startet med videregående opplæring i helse- og oppvekstfag Vg1 og helsearbeiderfag Vg2 for å utdanne fagfolk til de norske helseinstitusjonene her på Costa Blanca kysten i Spania, forklarer viserektoren.

NORSK All undervisning inne på skoleområdet foregår på norsk. Skolen er

med andre ord et lite stykke Norge i Spania, hvor den ligger i kommunen Alfaz del Pi. Noe av det mest spesielle med denne skolen, sammenlignet med andre norske skoler i utlandet, er at den har tilbud på videregående nivå.

Og noen av elevene på linjen helsearbeiderfag Vg2 får et eksklusivt tilbud i sin praksis. Viserektoren viser vei.

– Vi reiser til Hospital Clinica Benidorm, hvor du får møte elever som har praksis i et spansk sykehus, sier Lie-Gjeseth.

Vi går ut porten.

– Jeg skulle være lærer her i Spania i ett år og reise hjem igjen. Men nå har jeg arbeidet her i 13 år, sier han.

Skoleområdet er omringet av en høy mur, med port og ringeklokke for dem som skal inn. For sikkerheten sin skyld. Han kjører gjennom et boligområde med store eneboliger. Her bor det folk fra hele Europa, noen kommer også fra andre steder i verden, et svært internasjonalt miljø. Bak oss ligger de store fjellene. I horisonten ser vi Middelhavet.

Viserektoren kjører gjennom Alfaz del Pi sentrum. På fortausrestaurantene sitter folk ute, drikker kaffe og slapper av. Han kjenner igjen mange av nordmennene på kafeene. Ti minutter senere kommer vi til Benidorm.

STRANDEN Vi ser opp og får nesten ikke øye på himmelen. Her er det tett i tett med skyskrapere, høyhus med flere titalls etasjer. Og noen hundre meter nedenfor ligger stranden og lokker turistene til sol og et bad i havet. Han parkerer bilen i kjelleren til Hospital Clinica Benidorm. Og vi går opp til resepsjonen i sykehuset.

Der møter vi en av faglærerne, Anne Anzjøn. I et undervisningsrom i sykehuset sitter de norske elevene i helsearbeiderfag VG 2. Spanjolen og over-sykepleier David Molero informerer. Sykehusets norske koordinator Svein Carlo Bjerke oversetter fra spansk til norsk. Bjerke snakker flytende spansk og har vært der i mange, mange år.

Elevene er spente. Dette er deres første dag i praksis på sykehuset. 17-åringene Stine Skadberg, Helene Melhus Rødne, Runa Sofie Olsen, Elisabeth Ekornrød, Johannes Neset og Sanne Dahl Nylund lytter nøye til hva som blir sagt. Så viser David vei rundt omkring i sykehuset. I første etasje har de avdelinger for allmennmedisin og indremedisin. Ut fra et rom kommer kardiolog og indremedisiner Luis Lopez. Den medisinske spesialisten snakker norsk.

Det er veldig fint for både meg og studentene at de kommer hit til praksis. Her får studentene direkte opplæring i hvordan ting fungerer. EKG. Ultralyd. Blodtrykk. Blant annet.

– Vi viser hvordan vi forbereder pasientene til undersøkelser, og hvordan undersøkelsene blir utført, sier Luis Lopez.

RUNDT Sykehuset er rundt, med rom på hver side av korridorene.

Interessant. Helsearbeiderfag-elevene får informasjon av den spanske oversykepleieren David Molero i et privat sykehus i Benidorm: Helene Melhus Rødne, Johannes Neset, Stine Skadberg, Sanne Dahl Nylund, Runa Sofie Olsen og Elisabeth Ekornrød.

I andre etasje er det avdelinger for allmennmedisin og kreftbehandling. I tredje og øverste etasje er det postoperativ avdeling, det vil si for pasienter som er ferdig opererte.

Sykehuset er ISO-sertifisert for å drive opplæring av elever og studenter.

– Her får elevene et fint tilbud, basis

kunnskap, og her blir de kjent med de forskjellige yrkesgruppene på et sykehus, sier David Molero.

På dette sykehuset får pasientene raskt hjelp av spesialister og slipper å vente, slik det kan være i den offentlige helsesektoren i Spania. Pasientene har ofte helseforsikring, slik at de på den

måten kan få behandling på det private sykehuset raskt, uten å betale selv.

GLEDE Mange av pasientene er nordmenn og skandinaver.

– Jeg var med og skrev den første kontrakten med Hospital Clincica Benidorm i 2009, sier faglærer Anne Anzjøn.

– Elevene får veldig varierende praksis og får testet mye av kunnskapen sin. De blir tvunget til å tenke annerledes i en fremmed kultur hvor noe er bra og noe ikke er bra. Og reflektere over dette. Et av målene i læreplanen er refleksjon, se helhet og analysere, fortsetter hun.

Anzjøn synes samarbeidet med sykehuset er kjempeinteressant. Og det er populært blant elevene.

Det snakkes for det meste engelsk på sykehuset hvor 80 prosent av pasientene kommer fra andre land enn Spania. De norske elevene kan litt spansk og får spanskundervisning på skolen.

– Elevene får kjempegod trening i å lese kroppsspråk, analysere tegn og andre signaler pasientene gir, når de ikke kan snakke samme språk, sier Anzjøn.

FAKTA DEN NORSKE SKOLE COSTA BLANCA

- Den norske skole Costa Blanca holder til i kommunen Alfaz del Pi på Costa Blanca kysten i Spania. Denne skolen ble startet i 1972.
- Alle elevene må ha norsk statsborgerskap. All undervisning foregår på norsk.
- Yrkesfagopplæringen gis etter samme læreplaner som følges på norske skoler i Norge.
- Den norske skole Costa Blanca er både grunnskole, ungdomsskole og videregående skole, med til sammen i underkant av 300 elever.
- Tilbudet i videregående utdanning er helse- og oppvekstfag Vg1 og helse-

arbeiderfag Vg2. Begge klassene har 10 elever.

- I helsearbeiderfag Vg2 gis praksis i blant annet de norske institusjonene Solgården, Rauma-Sol, «Bærrums-hjemmet» og Vestmar rehabiliteringssenter. Alle disse ligger på Costa Blanca kysten i Spania. Mange nordmenn søker seg til disse norske institusjonene. I tillegg gis praksis i blant annet sykehuset Hospital Clincica Benidorm.
- Elevene må til Norge for å få lærlingeplass.
- To år på skole og to års læretid, og bestått fagprøve, fører fram til yrkestittelen helsefagarbeider.

Linnea Løtvedt (16) går med rullestol foran seg og Ahmed Gaturu Abbas (16) tester en rullator i forbindelse med undervisningen ute på skoleplassen til Den norske skole Costa Blanca. På benken sitter viserektor Nils P. Lie-Gjeseth.

Romantikk og dramatikk

hos blomsterdekoratørene på Vea

RINGSAKER Stemningen er hektisk rundt arbeidsbordene til blomsterdekoratørene på Vea. Jane Eyre har satt stemningen, og det er en time igjen til brudearbeidene skal presenteres og bedømmes.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

1 Rebecca Fon ser opp til brudebuketten hun har laget.

2 Elevene på Vea har laget en utstilling med store blomsterdekorasjoner i underetasjen. Her er detaljer fra de flotte arbeidene.

Leni Bynne pusler små bær på plass på et papphjerte, mens flere av de andre elevene stresser med å få ferdig et moodboard, som skal på plass bak blomsterarbeidene, for å skape den rette stemningen.

Vi er på besøk hos blomsterdekoratørene på Vea, som nå har skiftet navn til Norges grønne fagskole – Vea. Den ligger rett nord for Moelv, med flott utsikt over Mjøsa, og historien strekker seg helt tilbake til 1923. Da ble det opprettet hagebruksskole for kvinner her.

JANE EYRE Elevene på Vg2 har den engelske romanperson Jane Eyre som tema. De har sett filmen om hennes dramatiske liv på 1800-tallet, bygget på romanen av Charlotte Brontë, og nå er oppgaven brudearbeid.

I tillegg til grunnutdanning har Vea fagutdanningen «botanisk design» for blomsterdekoratører. Dette er en lederutdanning der undervisningen har fokus på å etablere og utvikle en bedrift. Her må du ha fagbrev for å komme inn.

1

2

TIDENE SKIFTER Hildegunn Aas er leder av blomsteravdelingen på Vea. Tidene har endret seg siden hun selv gikk på skolen midt på 80-tallet. Da var det lang venteliste, og hun måtte samle praksis i to år for å komme inn. Nå er det litt vanskeligere å fylle opp klassene da akademisk utdanning har vært mer populært enn yrkesutdanning de siste årene.

– Dette håper vi er i ferd med å snu, og vi opplever at det satses mye mer på yrkesutdanning nå enn tidligere. Tenk så trist det hadde vært om det ikke fantes blomsterdekoratører, spesielt til store anledninger som barnedåp, konfirmasjon, bryllup og begravelser, sier Hildegunn Aas.

LESS PÅ Minimalismen er definitivt ute når det gjelder bruk av blomster. «Less is more» er blitt til «less på mer», fleipr lærerne på Vea.

– Det er lov å dra naturen inn og gjøre det grønt og frodig. Romantikken,

med sin dekorative blomsterbruk, er fortsatt her, og rosa holder seg sammen med grått, men nå skal fargen være mer sløret, sier Aina Østby, faglærer på Vea.

HJERTET Inne hos elevene gir klassestyrer Aina Østby klar beskjed om at det er fem minutter igjen til presentasjon. Noen blomster blir rettet på, de siste lyspunktene stilles inn og Leni får på plass alle stjerneskjermene på bryllupshjertet sitt. Flere av elevene har jobbet til langt på natt og er både slitne, spente og nervøse. Presentasjonen skal skje på engelsk, da dette er et tverrfaglig samarbeid. Dette gjør det ikke enklere.

Tiden er ute. Lærerne Aina Østby og Eli Bentzen setter seg ned med vurderingsskjemaet i hånden, omgitt av de andre elevene. Foran står Leni Bynne stødig og forteller, med hjertet i hånden.

1 Leni Bynne har valgt et litt annet utgangspunkt enn de andre og har et papphjerter som underlag.

2 Innspurten er i gang og det er få minutter til oppgaven skal være ferdig. Anniken Thorsrud Lid i forgrunnen.

3 Hildegunn Aas er leder for blomsteravdelingen på Vea. Her med fanget fullt av eleverarbeider.

4 Anniken Thorsrud Lid har svart på oppgaven med det som kalles en sydd rose.

5 Rett lys hører med til en god utstilling og Petrine Grothe stiller inn spottene.

6 Petrine Grothe har gitt seg selv en blomsterranke og en katt som tatovering på 18-årsdagen. Her legger hun siste hånd på brudebuketten hun har laget.

7 Greiner og annet fra naturen hentes inn og brukes sammen med forskjellige blomster.

8 Klart for presentasjon og vurdering. Leni Bynne forteller på engelsk hvorfor hun har valgt å lage dette bryllupshjertet, og faglærerne Øina Østby (til venstre) og Eli Bentzen følger nøye med. Medelev Jacob Husmo i midten.

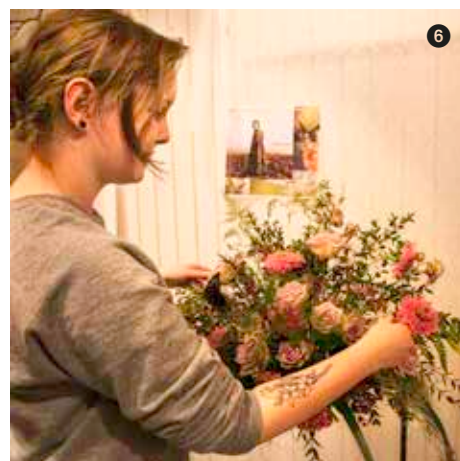
3

4

5

6

7

8

Med blikk for gull

Johanne Stenersen (16) fra Breivang vgs. i Tromsø stakk av med NM-gullet i frisørfag. Hun var en av elleve fylkesmestere som gjorde opp om tittelen på Hamar i april.

HAMAR Landets elleve beste frisørelever gjorde opp om gull i et historisk skole-NM på Hamar i april. Konsentrasjonen var på maks, og dommerne lot seg imponere.

TEKST OG BILDER **SNORRE SCHJØNBERG**

Yrkesskolene rundt om i landet har gått i næringslivets fotspor og gått sammen om et eget Norgesmesterskap i yrkesfag. Det ble avholdt for første gang i år, til lovord av blant annet stortingspresident Olemic Thommessen, som åpnet mesterskapet på Lillehammer. Det ble også arrangert på Hamar, i Trondheim og i Solør.

Men tilbake til det senere. Med lånte klisjeer fra idrettens verden var spenningen til å ta og føle på da frisørfag-elevene gjorde opp om NM-tittelen på Hamar. Hamar katedralskole var arrangør, og konkurransen ble avholdt i deres frisørsalong.

Den er fullt utstyrt, og med elleve dypt konsentrerte elever i gang med oppsettet på sine dukker, var det ikke mulig å skille arenaen fra en vanlig og hektisk frisørsalong. Med ett unntak. I

frisørsalongen på Hamar katedralskole var det i timene NM ble avholdt så stille at dommernes skritt ble som trommeslag gjennom rommet der de gikk for å vurdere elevenes innsats.

– Dommerne er vant til å ha svenneprøver og vurdere folk på et mye høyere nivå, men siden dette er skole-NM er det på det nivået elevene er på, sier Turid Borud, fagopplæringssjef i Hedmark fylkeskommune.

– Og dommerne sine tilbakemeldinger er at elevene er veldig dyktige faglig, de er imponert, legger hun til.

I motsetning til yrkes-NM ble skole-NM arrangert flere forskjellige plasser. Der yrkes-NM gjerne holder til i en stor hall med flere tusen besøkende, var det deltaker-skoler som sto som arrangører av skolemesterskapet.

Hver elev hadde med seg en lærer

fra sin skole som veileder på turen. Tilbakemeldingen arrangøren på Hamar fikk var at flere av veilederne var minst like engasjerte som elevene.

Og elevenes engasjement var det ingenting å si på. Flere fortalte at de hadde forberedt seg mer til skole-NM enn til en vanlig eksamen eller heldagsprøve.

NERVER For frisørelevens del startet konkurransedagen med tegnesaker der de skulle tegne hva slags oppsett de ville levere. Seinere ble de målt både på det endelige produktet, og i hvilken grad planen som var lagt ble utført.

Underveis vekslet de et og annet ord med dommerne. Ellers var de helt stille og dypt konsentrerte.

Mona Bednarczyk hadde tatt turen helt fra Kirkenes etter å ha vunnet Finnmarks-mesterskapet. Hun kunne

Arrangør og avdelingsleder Kjersti Lund og fagopplæringsjef Turid Borud mener NM var både en pedagogisk og morsom opplevelse for elevene.

Nervene var vanskelige å kontrollere, fortalte Mona Bednarczyk fra Kirkenes.

røpe at stillheten ikke bare var på grunn av konsentrasjons-nivået. Nervene spilte også inn.

– Jeg føler det gikk bra, men vi får se. Jeg fikk oppgaven for to måneder siden, og dukka for to uker siden. Men jeg har øvd hardt i en måned for dette, så det er veldig stressende akkurat nå, sa hun rett etter at hun hadde levert inn sitt endelige bidrag til Norgesmesterskapet.

– *Hvordan er dette i forhold til en eksamen?*

– Det er veldig likt, faktisk. Du har så og så lang tid på deg, og disponerer den tiden helt selv. Det er helt likt så jeg var ikke så stresset for det, sier hun.

Det ble ikke noe gull på Finnmarks-jenta, men hun følte likevel hun dro hjem fra Hamar med gevinst.

– Jeg føler jeg lærer veldig mye, også når jeg får se på de andre her og se på hva de gjør og nivået de har. Nede på Østlandet har de jo to år frisør, men oppe i nord har vi bare ett år. Vi har design og håndverk det siste året, og da lærer vi ikke så mye frisør, sier hun.

PROFILERER Kjersti Lund er avdelingsleder for design og håndverk på Hamar katedralskole. Hun er glad for at skolen hennes ble med på NM, og mener det gir utbytte for langt flere enn de som deltok i selve finalene.

– Det har gått veldig bra, elevene har hatt høy kvalitet og alle sammen var veldig spente. Mesterskapet får

fram viktigheten av yrkesfag, det å gå på yrkesfag betyr ikke at du er en dårlig elev, men det er en riktig og viktig vei å gå. Da må vi også profilere hvor gode elever vi har, sier Lund.

– Det skaper noe ekstra når det er NM. Det skaper interesse, andre på skolen her kommer også bortom og vil se hvordan nivået er. Man får målt seg mot hverandre og en god faglig prat. Engasjementet sprer seg, og det ser vi rundt om på skolene. Vi får elever som er stolte av å gå på yrkesfag, sier hun.

Arrangementet skal evalueres av Fafo, men både Lund og Borud fra fylkeskommunen er sikre på at det har noe for seg.

– Bransjene ønsker at flere skal delta i yrkeskonkurransene som de er med i som lærlinger, så nå får elevene testet seg på skole-NM. Da kan de være mer naturlige deltakere i yrkes-NM. Vi ser at de blomstrer når de er med på konkurransene og møter andre. Men det skal jo evalueres også, vi håper jo bare på at det virker som vi hadde tenkt.

IMPONERT Nettopp det håper stortingspresident og Høyre-mann Olemic Thommessen også. Han håper mesterskapet er kommet for å bli.

– Det er et veldig flott og viktig tiltak. Skole-NM synliggjør yrkesfagene på en veldig positiv måte, konkurranseelementet retter oppmerksomhet mot kvaliteten i fagene, for her er det

kvalitet og presisjon de konkurrerer på, sier Thommessen.

Han mener skole-NM bidrar til å øke statusen og interessen for yrkesfagene. Mesterskapet skal evalueres av FAFO-forskere, men Thommessen føler allerede nå det kan kalles en suksess basert på engasjementet som er vist i skolene som deltar.

– Ja, det mener jeg. Vi har og en gruppe norske lærlinger som skal delta i VM i håndverksfag Abu Dhabi til høsten. Sånne ting betyr veldig mye for positiv oppmerksomhet, det handler om å bli sett. Jeg mener disse ungdommene er veldig fine forbilder, og viktige forbilder, sier Thommessen.

– Jeg har en følelse av at skole-NM er en suksess, jeg var og kikket litt på dem på Lillehammer. Det er en veldig positiv stemning rundt det, jeg fikk en følelse av å være på et idrettsarrangement. Det tror jeg elevene syntes var morsomt å være med på, sier Thommessen.

Stortingspresidenten mener hans parti har levert på yrkesskole-politikken denne perioden, og at det vil være viktig for Høyre også i høstens valg.

– Jeg er helt sikker på at det kommer til å bli enda viktigere for oss fremover, sier han.

Les resultatene på
utdanningsnytt.no/yrke

mitt drømmeyrke

LINE BAUGSTØ

Oslo

56 år

Forfatter

KJENT FOR: Har gitt ut 29 bøker, for både barn og voksne, og nummer 30 kommer snart. Historiene om Kaja og Stine er godt kjent hos de yngste. Jobber nå med den tredje boken i romantrilogien om kvinneliv på 60-, 70- og 80-tallet.

DRØMMEUTDANNING: Sølvsmed eller skogvokter

LEVI HENRIKSEN

Kongsvinger

52 år

Forfatter og rockemusiker

KJENT FOR: En lang rekke romaner, novellesamlinger og andre bøker. Spillefilmen «Hjem til jul» tar utgangspunkt i novellesamlingen «Bare mjuke pakker under treer». Spiller i rockebandet «Levi Henriksen & Babylon Badlands».

DRØMMEUTDANNING: Tømrer eller portør

Lov å drømme om sølvsmed eller snekker

De er forfattere som skaper med ord.
Begge har en stor beundring for yrkesfag,
selv om forutsetningene deres ikke er de beste.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

I tillegg til skrivingen drar Line Baugstø også på turneer rundt i landet der hun leser og formidler fra bøkene sine. Hun har hatt med Camilla Collett til de videregående skolene og ungdomsskolene, og de yngste har fått bli bedre kjent med karakterene Kaja og Stine.

Da Line Baugstø var liten, skulle hun bli forfatter. Og slik ble det.

Levi Henriksen vokste seg gjennom fire muligheter. Detektiv, ridende politi i Canada, fotballspiller og rockemusikere og forfatter. Han landet på det siste, men det var mange avstikkere, hardt arbeid og 87 refusjoner før han nådde dit han ville.

Ingen av de to forfatterne har planer om å skifte yrke, men de er store beundrere av dyktige fagfolk.

– Elektrikere er magikere, sier Line Baugstø. Som alenemor har hun forsøkt seg på en del praktiske oppgaver, men er glad når det kommer fagfolk i huset.

– Mamma pleide å si at lukten av arbeidssvette var den beste lukten i verden, sier Levi Henriksen. Han skriver seg gjerne inn i håndverkernes verden. Levi Henriksen vokste opp på Granli,

et lite sted som ligger i skogen utenfor Kongsvinger. Der hadde de fleste praktisk sans og evnen til å klare seg selv. Men den lille gutten fikk bare lov til å se på. Dette har gitt seg mange utslag, og det mangler ikke på håndverkere i forfatterens litterære verden. De farter rundt med verktøykofferten klar, og passerer du bedehuset, sitter det en kar der oppe og fikser taket.

Avtalen er å møtes på Williams kafebar. Den har navn etter Frelsesarmeens stifter og avlagt inventar fra de fleste hjem i Kongsvinger, så det er både litt gammelmodig og hjemmekoselig. Levi Henriksen kommer hastende og tar plass under en reproduksjon av «Pikene på broen».

– Skriveskuldrene har slått seg vrang etter jobben med den siste boka, så jeg har vært til behandling.

«Men jeg fikk aldri prøve meg, så det slo ikke ut i full blomst.»

Det er et farsportrett underveis hos forlaget, og Levi har fått seg noen overraskelse under arbeidet.

– Neste boka er om faren min. Noe av det mest overraskende er at han var skihopper. Da vi begynte å se i gamle aviser, trodde jeg først det dreide seg om noen barneskirenn, men så viste det seg at han var god. Pokalene sto på hylla hjemme hos oss, men han sa aldri noe, sier Levi Henriksen. Dette har fått han til å undre.

Håndverkeren Herman har sønnen alltid kjent.

– Far reparerte alt mulig, bygget hus og satte opp låve. Jeg har lært mye håndverk av å se på, for han var snekker, tømmerhugger og handyman. Men jeg fikk aldri prøve meg, så det slo ikke ut i full blomst.

Levi Henriksen har en enkel historie som beskriver hvorfor.

«Du skjønner, jeg hadde en beskyttende barndom.»

En rykende varm kaffekopp er kommet på plass ved siden av den grønne plastplanten på bordet.

– Onkel Tor holdt tale i 40-årslaget mitt. Han har alltid vært god med ord og snakket uanstrengt uten manus. Som avslutning forklarte han hvorfor jeg endte som forfatter: «Det eneste redskapet faren din lot deg holde i var blyanten». Du skjønner jeg hadde en beskyttet barndom, sier Levi, som er en ekte lillebror. De andre søsknene er fra 14 til 23 år eldre, og dette gjorde nok sitt til at faren ville ta ekstra godt vare på minstemann.

Lille Levi hadde hele tiden en klar formening om hva han skulle bli når han ble stor. Dette endret seg fire ganger, uten at det dukket opp en eneste

håndverker. Detektiv var først ut. Denne fikk avløsning av ridende politi.

– Og det måtte være i Canada, men jeg vet ikke hvorfor.

«Skal du bli god til noe, må du være villig til gå den ekstra mila.»

Det er ikke sikkert at dette hadde vært så enkelt å gjennomføre, men det spiller ingen rolle. Fotballspiller var det neste yrkesmålet for den ihuga Kongsvinger-supporteren, men det stoppet på et tidlig tidspunkt og ble avløst av musiker og forfatter. Dette fløt ikke like enkelt og lett som Glomma gjennom festningsbyen.

– Jeg ble refuset 87 ganger før jeg fikk antatt noe som helst. Det har vært nye hard jobb, og jeg var 38 år da den første romanen kom. Nå er det blitt litt over 20 bøker i ulike sjangere, sier Levi Henriksen. I ettertid er han glad for alle de andre erfaringene han rakk å få med seg. De er med på å gi liv til bøkene.

– *Kunne du ha vært like god som fotballspiller, hvis du hadde satset like hardt?* Forfatteren rister bestemt på hodet og vil ikke skryte på seg skjulte talenter.

– Gjennom refusjonene lærte jeg noe som ikke er så vanlig. Skal du bli god til noe, må du være villig til gå den ekstra mila. Det er mange som har forsett seg på Idol og andre lignende program, og tror det er enkelt å slå gjennom.

«Helt fra jeg var et lite barn spiste jeg meg gjennom bøkene på biblioteket i Kristiansand og sa jeg skulle bli forfatter.»

Gå den ekstra mila er også Line Baugstø villig til, der hun dukker opp fra Nasjonalbibliotekets indre. Der har forfatteren sittet og lest mikrofilm av Fædrelandsvennen fra 80-tallet. Hun

Levi Henriksen innser at han ikke har de ferdighetene som skal til for å være en dyktig håndverker, men det er lov å drømme.

er i ferd med å avslutte trilogien om søstrene Sigrid og Kristin, og nå er historien lagt til 80-tallet, da den glødende kvinnekampen var i ferd med å ebbe ut.

– Jeg kommer også over artikler som jeg skrev som frilanser i Fædrelandsvennen, sier Line Baugstø. Hun er en av dem som aldri har vært i tvil om hva hun skulle bli.

– Helt fra jeg var et lite barn spiste jeg meg gjennom bøkene på biblioteket i Kristiansand og sa jeg skulle bli forfatter.

– *Hvordan var reaksjonen hos de voksne?*

– Klart du blir det, sa mor, som var en av mange hjemmевærende mødre på 60-tallet. Far var journalist og hadde mange venner som gjerne ville skrive.

Line tenker seg litt om.

– Som voksen er det litt rart å se at det er få i min generasjon fra Sørlandet som har blitt forfattere. Men dette er et yrke der du aldri har garanti for fast lønn og trygghet, sier Line Baugstø, som har vært alenemor i mange år for de to døtrene, som nå har flyttet ut.

Teoretikeren drar på smilet når hun skal tenke seg et drømmeyrke av det praktiske slaget. Så trekker hun pusten, hever stemmen og blir alvorlig.

– Jeg vil først si noe generelt. Vi som samfunn er forpliktet til å heve statusen til yrkesfag. Det er trist at den er så lav, for yrkesfagene er maskineriet som får det hele til å fungere. Tenk om frisøren min ikke hadde utdanning, og ingen kunne det faget lenger, sier Line Baugstø og tar seg til det mørke, velklippede håret.

Hun har også en annen bekymring.

– Dagens yrker er ekstremt kjønns-

delt. Her har skolene en forpliktelse til å sørge for at det ikke blir jente- og guttefag. Dette begynner på ungdomsskolen. Hvorfor er for eksempel ikke flere jenter elektrikere? Dette er bare noe som sitter i holdet vårt, mener Baugstø.

I forfatterens øyne har elektrikerne en egen utstråling.

– De utfører magi og skaper lys. Det hadde vært så gøy å kunne fikse det. Jeg har bodd alene og puttet ledninger inni en «sukkerbit», og klippet over med et smell. I disse situasjonene stoler jeg ikke helt på meg selv, så det er nydelig å få dyktige håndverkere på besøk, som kan gjøre de ulike jobbene. Det ville være trist hvis nesten ingen tok utdanning i yrkesfag og kunnskapen forsvant.

«Jeg har gått mye i skogen, og jeg kunne ha vært skogvokter.»

Etter at Line Baugstø fikk oppfordringen om å se for seg et drømmeyrke, har hun tenkt seg grundig om. Teoretikeren har ikke helt tro på egne praktiske evner og er best på å skape fiksjoner med ord. Men så slipper hun taket i fornuften og lander på noe konkret.

– Tenk å få jobbe som sølvsmed eller møbelsnekker. De er så heldige som kan skape noe vakkert, håndfast og fint. Men det er fjernt fra hva jeg kan få til.

Vi drikker te i kantinen på Nasjonalbiblioteket, og Line Baugstø kommer på et annet praktisk yrke som kunne ha passet henne. Men hun er litt usikker på om det finnes muligheter.

– Jeg har gått mye i skogen, og jeg kunne ha vært skogvokter. Da skulle jeg ha passet på det som vokser og gror, og skapt noe på denne måten. Ikke hugget ned alt som er der ute.

Noen ganger tenker forfatteren over om det er viktig det hun gjør.

– Jeg har ikke tusenvis av lesere på voksenbøkene, men bøkene om Kaja og Stine er populære blant barn. En bibliotekar sa en gang at hvis barn først begynte å lese Kaja og Stine, så ble de lesere. Dette var fantastisk å høre og gir meg troen på det jeg holder på med. Vi hadde vært et dødt samfunn uten kunst og kultur, sier Line Baugstø.

«Jeg sa opp for å bli rockestjerne, og grudde meg til å fortelle det til foreldrene mine.»

Kunsten og kulturen har også Levi Henriksen satset på, etter å ha prøvd litt av hvert.

– Jeg jobbet en periode på ei torvstrømyr, der oppgaven min var å snu torv. Da reddet broren min meg over i et vikariat i bank. Ved hjelp av en kamerat har jeg vært postbestyrer på Galterud og jeg har jobbet i bruktbu-tikk. Nå kommer jeg på at jeg har for-søkt meg i et ordentlig yrkesfag også. Under siviltjenesten var jeg portør på Kongsvinger sykehus. Dette er en jobb der du kommer i kontakt med mange forskjellige mennesker, og det var helt greit.

På slutten av 80-tallet hadde Levi Henriksen fått fast jobb som journalist, men for å fortsette ble det stilt krav om at han måtte flyttet til Hamar.

– Jeg sa opp for å bli rockestjerne, og grudde meg til å fortelle det til foreldrene mine. Det tok ikke lang tid før bandet ble oppløst, og jeg hadde verken jobb eller kvinfolk, kommer det like melankolsk som en gammel countrytekst.

Levi Henriksen setter pris på dem som ofte blir omtalt som vanlige folk.

– Jeg liker folk som kan vise til noe når det gjelder faktisk arbeid bedre enn akademikerne. Det er dem jeg forstår. Jeg har gått læretiden min på

bygda, forklarer forfatteren.

Etter nedturen som arbeidsledig kom han tilbake som frilansjournalist i lokalavisen Glåmdalen.

– Da fartet jeg rundt, snakket med folk og kom nær innpå mange yrker. Jeg husker jeg var med en kloakkjører, og ei uke bodde jeg på Kongsvinger sykehus for å beskrive livet der. Dette er eneste gangen jeg har vært med på en vanlig fødsel, for mine to egne barn er tatt med keisersnitt. Mye av det jeg lærte har kommet godt med. Og så har jeg jo gjort research for å kunne beskrive ulike yrker i bøkene mine. Der blir det både lagt tak og skiftet vinduer.

«Mamma pleide å si at den beste lukten i verden var når pappa kom hjem og luktet arbeidssvette.»

Hjemme ble også praktiske ferdigheter satt høyt.

– Mamma pleide å si at den beste lukten i verden var når pappa kom hjem og luktet arbeidssvette.

Levi Henriksen innser at han ikke har de ferdighetene som skal til for å være en dyktig håndverker, men det er lov å drømme. Da setter han seg i den oppdiktede håndverksbilen og blir snekker.

– Det kan være kjett å sitte alene å skrive.

I den siste tiden er det blitt nytt liv i rockestjernen, og Levi Henriksen & Babylon Badlands hadde 55 spillejobber i fjor.

– Spilling og skriving er et ypperlig vekselbruk, for det er godt å kunne gjøre noe sammen med andre.

Litt praktisk arbeid blir det også når det er noe som skal ordnes på huset i Kongsvinger.

– Broren min viser, og så får jeg gjøre det. Tiden er over da jeg bare måtte se på.

Les Yrke på nett
... mens du venter på neste
utgave av tidsskriftet!

YRKE
UTDANNINGSNYTT.NO

Utdanningsnytt.no / Yrke

Følg **Yrke** på Facebook;
facebook.com/tidsskriftetyrke

YRKE

UTDANNINGSNYTT.NO

Overgangen ungdomsskole videregående:

Enighet om mål, uenighet om middel

OSLO NHO, LO og Rådgiverforum Norge er enige om at ungdomsskoleelevene må få bedre hjelp til å velge rett når de skal inn i videregående skole. Men hvordan?

TEKST OG BILDER **ARNE SOLLI / SCRIBE**O

Spørsmålet er om lærerne og rådgiverne som skal gi råd og veiledning til ungdomsskoleelevene som skal velge et opplæringsprogram i videregående skole, kan nok om det norske arbeidslivet og arbeidsmarkedet, og følgelig kan formidle nødvendige kunnskaper til elevene som skal velge, på en god nok måte. Det store frafallet i videregående opplæring, og fra yrkesfagene især, bekymrer Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), Landsorganisasjonen (LO) og Rådgiverforum Norge (Rf-N, der også Utdanningsforbundet er representert).

LO og NHO framhever gjerne det gode samarbeidet seg imellom i arbeidet mot dette frafallet, som de har formulert en felles uttalelse om: LO–NHO: Felles politikkdokument for fag- og yrkesopplæringen, Arendal 13. august 2015. Likevel er de trolig noe uenige om veien fram.

MÅ STYRKES LO og Rf-N mener at rådgivningstjenesten i ungdomsskolen må styrkes. Begge mener at dagens rådgivningsressurs er for svak, med bare én rådgiver i gjennomsnitt per 400 elever. I tillegg er rådgivernes kom-

petanse av vekslende kvalitet.

– Elevene må få mer kompetent utdannings- og karriereveiledning av rådgivere som er utdannet til det, sier LO-sekretær Trude Tinnlund til Yrke.

Ut fra kunnskapsmangel velger mange elever det samme som kameratene velger, enten det er klokt eller ikke.

– Mange elever gjør feilvalg som følge av dårlig eller ingen veiledning. Elevene er avhengig av god rådgivning, de har varierende forutsetninger for på egen hånd å skaffe seg kunnskap om tilbudene i videregående opplæring og i det arbeidslivet de skal inn i etter hvert, sier Tinnlund.

Hun understreker at det må være et krav til rådgiverne at de har godt kjennskap til arbeidsliv og arbeidsmarked.

PROFESJONALISERING Geir Lauvdal, leder av Rf-N, er enig. Han sier at rådgiveroppgaven nå er inne i en profesjonaliseringsprosess, noe han er glad for.

NHO er trolig ikke like opptatt av rådgivningstjenesten i skolen som det LO og Rf-N er. Avdelingsdirektør

LO-sekretær Trude Tinnlund.

Kristina Jullum Hagen ved NHOs avdeling arbeidsliv og kompetanse vil heller snakke om karriereveiledning, en tjeneste NHO helst ser plassert i de 18 fylkeskommunale karrieresentrene som finnes per i dag. Karriereveiledning ved disse sentrene skal være et tilbud til alle aldersgrupper, ønsker NHO.

Rf-N er uenig: – Vi vil ha rådgiverne i skolen, sier Lauvdal.

UTDANNINGSVALG Faget utdanningsvalg kom inn i ungdomsskolen i 2008 for å hjelpe elevene til bedre valg i videregående skole. Det er imidlertid allmenn enighet om at faget stort sett

Geir Lauvdal er leder av Rådgiverforum Norge.

fungerer dårlig. Det praktiseres i mange tilfeller tilfeldig og sporadisk, og ingen lærere har spesiell kompetanse i faget.

Tinnlund vil bøte på dette ved å pålegge den enkelte

skole og det lokale arbeidsliv å samarbeide systematisk.

– Fagets lave status har nok sammenheng med at det ikke er timeplanfestet, hvilket det bør bli, sier Lauvdal. – Pla-

nene for faget er også lite konkrete, og det gis ikke karakterer i det.

Jullum Hagen mener elevene bør få karakter i faget, noe hun mener vil framtvinge en bedre bruk av de 110 timene faget er tildelt. NHO mener det må være opp til den enkelte skole å vurdere timeplanfesting.

– Derimot er vi opptatt av å styrke kompetansen til de lærerne som skal formidle faget, sier hun. – Det er viktig at lærerne klarer å synliggjøre alle de mulighetene som ligger i å ta yrkesfag.

Både Lauvdal og Jullum Hagen har merket seg at for eksempel Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN) har innført 'utdanningsvalg' som et tilbud ved

Kristina Jullum Hagen er avdelingsdirektør i NHO.

lærerutdanningen, og at flere ser til å følge etter.

FOR FÅ VELGER FAGSKOLE Fagskolene er de yrkesfaglige høyskolene. Tinnlund er opptatt av at kun 16 000 elever per i dag går i fagskole, mot 260.000 studenter ved de akademiske høyskolene – når situasjonen er den at Norge vil mangle 90.000 fagarbeidere med fagbrev i 2030. «Det er ikke lenge til», som Tinnlund bemerker.

Også Lauvdal og Jullum Hagen framhever gjerne fagskolenes kvaliteter. Problemet er, som Lauvdal sier, at nesten ingen elever kjenner til dette tilbudet, og ungdomsskolens lærere og rådgivere kjenner til det i utilstrekkelig grad.

– Det vil kunne stimulere mange elever til bedre valg i ungdomsskolen og større vilje til gjennomføring i videregående skole dersom de får vite om muligheten til å ta en fagskoleutdanning, sier Lauvdal.

Vil ha både skolerådgivning og karrieresentre

OSLO Kunnskapsministeren vil at rådgivertjenesten i ungdomsskolen og veiledere ved karrieresentrene bør sees under ett, men han vil ikke slå de to tjenestene sammen.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) mener et samarbeid mellom skolens rådgivere og veilederne ved karrieresentrene vil kunne hjelpe elevene til bedre valg av opplæringsprogram i videregående opplæring, men han understreker at han ikke har noe 'fasitsvar' å komme med ennå om hvordan dette kan skje i praksis. Røe Isaksen ser også for seg et nasjonalt digitalt system der de unge kan søke råd på nett.

IKKE PÅ TIMEPLANEN Når det gjelder faget 'utdanningsvalg', vil ikke Røe Isaksen timeplanfeste det, men han peker på de mulighetene skolene har for å forme det lokalt. Han synes det er spennende at Høgskolen i Sørøst-Norge har gjort faget til et tilbud ved lærerutdanningen.

– Det må nevnes at vi skal ha en gjennomgang og revisjon av alle fag i skolen, også 'utdanningsvalg', i regi av en faggruppe, sier Røe Isaksen til Yrke.

Y-VEIEN FOR FLERE Han mener bestemt at den såkalte Y-veien – yrkesveien – der fagbrevet åpner for høyere utdanning, bør åpnes for flere faggrupper enn det som er tilfelle i dag – men «her trengs lokale initiativ», som han sier, med en hilsen til universitetene og høyskolene.

Om fagskolene: – De er blitt stemo-derlig behandlet. De bør bli likeverdige med høyskolene, med treårige fagskoleutdanninger, sier Røe Isaksen.

Omfattende endringer til blandet mottakelse

FAKTA

DE VIKTIGSTE ENDRINGENE

- Regjeringen vil utvide fra åtte til ni utdanningsprogrammer
- Nye utdanningsprogram er Vg1 tradisjonshåndverk, Vg1 handel og Vg1 design. Disse samler fag og yrker som har mye felles innhold og derfor gir mer relevant opplæring fra første dag
- Regjeringen vil styrke IKT-fagenes posisjon i utdanningsprogrammet elektrofag
- Regjeringen vil flytte transportfagene til utdanningsprogram for teknikk og industriell produksjon
- Regjeringen vil dele enkelte Vg2 (andre år i skole) slik at for eksempel tømmerne og rørleggerne får et eget skoleår for å forberede seg til læretid i sitt eget fag.
- Regjeringen vil legge ned fag som ikke har hatt lærlinger de senere årene. Disse er komposittbåtbyggerfaget, sturumakerfaget, industrisømfaget, idrettsanleggsfaget, sjømatproduksjon, industriell møbelproduksjon, industritekstil og design, industritekstilfaget fiske- redskap, støperifaget, garverifaget, industriell skotøyproduksjon.
- Regjeringen vil også slå sammen en rekke lærefag, og for noen lærefag som blir lagt ned vil deler av innholdet bli ivaretatt i eksisterende fag.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) har lagt et forslag til omfattende endringer av yrkesfaget ut på høring. Både Utdanningsforbundet og opposisjonen er avventende optimister.

TEKST **SNORRE SCHJØNBERG**

Regjeringen la de omfattende endringsforslagene ut på høring i starten av mai, og det er høringsfrist 4. september. Saken skal ikke opp for Stortinget ettersom det dreier seg om en forskriftsendring, og det var de rødgrønne som innledet arbeidet med endringene før det ble regjeringsskifte.

– Hvert år starter det 30.000 elever på en yrkesutdanning. Mange av dem fullfører ikke fordi de ikke får en lærlinge- plass. Nå fornyer vi yrkesfagene for å utdanne elever med den kompetansen som bedriftene etterspør og trenger, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen i en pressemelding.

Han har lagt fram forslag om over 100 endringer (se fakta). En rød tråd er at det skal bli mer spesialisering.

– Hvis du vil bli tømrer, skal du nå få mer av tømrerfaget, og mindre av andre ting. Jeg tror det vil gi mer faglig motiverende opplæring fra første dag, og forhåpentligvis vil færre falle fra, sier Røe Isaksen.

TRENGTE OPPRYDDING Forslagene som nå er ute på høring baserer seg på Utdanningsdirektoratets anbefalinger,

men ikke alt er tatt med. Senterpartiets Anne Tingelstad Wøien, 2.nestleder i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, gir endringsforslagene en blandet mottakelse.

– Jeg har ikke lest alle rapportene fra de faglige rådene, ei heller hele rapporten fra Utdanningsdirektoratet, men mener det er bra at de faglige rådene har hatt anledning til å få komme med sine anbefalinger og at involveringen fra fylkeskommunene også har vært til stede, sier hun til Yrke.

– Jeg mener det er bra at det er fore- slått endringer i utdanningsprogram- mene. Det var en grunn til at Stortinget ba om en opprydding. Det er viktig å se på hva som er aktuelle fag i dag, hva som er nye behov og hva som er viktig å ta vare på, legger hun til.

Det er imidlertid ikke alt hun er like fornøyd med. Til tross for at saken ikke skal opp til en stortingsbehandling, er det grunn til å tro at Arbeiderpartiet og Sp kan gjøre endringer dersom de vinner valget bare et par dager etter at høringsfristen har gått ut.

– Jeg er imidlertid litt skuffet over at «systemet», altså verken vekslings-

modeller eller kryssløp, er behandlet. Det vises til at man vil avvente til forsøksordning med vekslingsmodeller er avsluttet i 2018 før man vil avgjøre om dette skal innføres som hovedmodell for lærefag. Jeg mener at uansett hva man velger som hovedmodell er det variasjonen/fleksibiliteten som er viktigst. Den må vi ikke miste, heller utvikle videre!

Tingelstad Wøien mener det hadde vært mer riktig å begynne med å se på formålet med yrkesutdanningen, og deretter på modeller for opplæring og endring i selve læreplanene. Hun savner også en tydelig forventning til at fylkeskommunene skal ta ansvaret for hele opplæringsløpet til elevene er ferdig utdannede fagarbeidere. Hun ønsker seg fortsatt brede tilbud på VG1,

men med mulighet til tidligere spesialisering gjennom vekslingsmodeller.

– Jeg hadde ønsket en gjennomgang av forholdet mellom fylkeskommunens ansvar og opplæringskontorene knyttet til lærlingene. Erfaring viser at tett oppfølging fra skolen gir bedre resultater enn økt lærlingtilskudd, så det burde også vært drøftet, sier Sp-politikerens.

ELEVPERSEKTIVET Utdanningsforbundets leder Terje Skyvulstad sier til forbundets nettsider at førsteinntrykket er at det er mye bra i forslagene. Han mener imidlertid det er verdt å stille spørsmålet om yrkesfagene skal være på arbeidslivets eller elevenes prinsipper, og at det er viktig ikke å glemme elevperspektivet.

– Forslaget innebærer etablering

av nye fag, flytting av fag til nye utdanningsprogram og nedlegging av fag med manglende arbeidslivsrelevans. Vi vil nå lese forslaget nøye, og vurdere konsekvenser for det enkelte fag, utdanningsprogram og samtidig se på de mer overgripende endringene forslagene vil medføre, sier Skyvulstad.

– En av utfordringene med nye og smalere fag er i at elever må ta et tidligere utdanningsvalg. Vi erfarer at elever trenger tid og bedre kjennskap til yrkene før de har bestemt seg for hvilket yrke de vil utdanne seg til. For å forebygge feilvalg og frafall, må tidligere spissing følges opp med styrking av rådgivningstjenesten, sier Skyvulstad.

Nå er det over

1150

... som liker **Yrke** på Facebook.

Blir vi over 1500 innen neste utgave?

Her får du nyheter om yrkesopplæring, aktuelle og utdypende intervjuer, reportasjer og artikler fra bedrifter, skoler og andre opplæringsinstitusjoner.

Bli med og følg oss du også!

facebook.com/tidsskriftetyrke

YRKE

Foto: Fotolia

Den mangfoldige yrkesskolen

OSLO I en bok som er ute på forlaget Cappelen Damm Akademisk, tar professor Åse Røthing for seg hvordan yrkesfagene møter et flerkulturelt samfunn.

TEKST SNORRE SCHJØNBERG

Røthing er professor ved fakultetet for lærerutdanning og internasjonale studier ved Høgskolen i Oslo og Akershus, og har blant annet forsket på kjønn og teologi, inkludering og ekskludering av minoriteter og seksualitet og kjønns-mangfold.

I sin nyeste fagbok, «Mangfoldskompetanse – perspektiver på undervisning i yrkesfag», tar hun for seg hvordan norske yrkesfagsskoler møter det mangfoldige samfunnet.»

Boka omhandler blant annet urfolk og nasjonale minoriteter, innvandring og nyere minoriteter, samt rasisme og antisemittisme. Røthing mener det er viktig med kunnskap og relevante perspektiver som fremmer kritisk tenkning og respekt for diversitet i arbeidet med mangfold i utdanningsfeltet.

Boka er særlig aktuell for lærere i yrkesfag, og studenter og lærere ved yrkesfaglærerutdanningene. Den presenterer ny forskning og tar utgangspunkt i intervjuer med elever og lærere ved fire yrkesfaglige programmer.

RAPPORT BLE BOK Boka er kommet til fordi Røthing i forbindelse med et forskningsprosjekt fikk midler fra Utdanningsdirektoratet for å skrive en rapport om mangfold i yrkesfag. Rapporten ble lang nok til å gis ut i bokform, og en forkortet versjon er blitt publisert på Utdanningsdirektoratets nettsider.

– Prosjekt «Mangfold i yrkesfag»

har som nevnt en bred tilnærming til mangfold, og det er bare en begrenset del av vårt datamateriale som ligger til grunn for denne boka. Tanken er at det vil komme flere publikasjoner basert på dette materialet, skriver Røthing i forordet.

Røthing gjør det tidlig klart at en bok om mangfold ikke kan fokusere ensidig på minoritetsgruppers kjennetegn og behov, men også på majoritetsprivilegier og majoritetsnormer for å avdekke og problematisere disse.

Elevene og lærerne Røthing har intervjuet, forteller gjennom sitater om sine opplevelser av å være del av en mangfoldig skole. I tillegg tar boka for seg hva læreplanen sier om de forskjellige temaene.

BRUKER MANGFOLDET Men det vises også til hvordan mangfoldet fungerer i praksis. For eksempel hvordan en lærer bruker den mangfoldige klassen som en ressurs til nettopp å diskutere mangfoldet.

– Nå har vi akkurat hatt om død og sånn, og da spør vi gjerne hvordan folk begravnes, eller lærerne spør gjerne de som har en annen kultur, hvordan foregår det hos dere? Og hvordan kan vi på en måte forberede oss til å møte en med en annen kultur, for eksempel på et sykehjem? Ja, så det er veldig greit, da kan vi høre mye nytt om andre kulturer, det er veldig spennende, er for eksempel en elev sitert på i boka.

Også aktuelt på Cappelen Damm Akademisk nå er «Ungdom, læring og forebygging», skrevet av professor Edvard Befring ved Universitetet i Oslo og Bjørg-Elin Moen, som har doktorgrad i sosialpsykologi fra NTNU.

Moen har forlatt forskningen, og jobber nå målrettet for å utvikle robust og inkluderende ungdom gjennom stiftelsen MOT. I boka tar forfatterne opp temaer som at ungdomstiden i dag er lengre og viktigere enn tidligere, hvordan ungdoms læringsprosesser foregår med planlagt og ikke-planlagt læring og hvordan skolen for ungdom har utviklet seg gjennom historien.

De ser også på hvordan skolen kan styrke ungdommens livsmuligheter og hvordan skolen kan skape et inkluderende læringsmiljø som motvirker krenkelser.

Boka ble opprinnelig gitt ut i 2011, men er nå ute i en omfattende revidert versjon.

Forbundskommentaren

AV **STEFFEN HANDAL**

Leder i Utdanningsforbundet

NY STRUKTUR FOR YRKESFAGENE

Etter et svært omfattende forarbeid er endelig forslag til ny struktur i fag- og yrkesopplæringen sendt på høring fra Kunnskapsdepartementet. Regjeringen har varslet at de tar sikte på å beslutte ny struktur i løpet av 2017.

Bakgrunnen for forslaget til ny struktur er arbeidslivets økende behov for fagarbeidere. Større samsvar mellom hva elevene lærer i skolen og oppgaver de møter i arbeidslivet er hovedbegrunnelsen for forslaget. Tanken er at arbeidslivsrelevans skal gjøre yrkesfagene mer attraktive for ungdom og at flere fullfører.

Høringen har vært gjennom en lang prosess hvor ulike organisasjoner, bransjer og organer har uttalt seg. Utdanningsforbundet har vært engasjert i arbeidet gjennom Samarbeidsrådet for fag- og yrkesopplæringen (SRY), og våre medlemmer i de faglige rådene har nedlagt et stort arbeid i tiden frem mot høringen. Nærmere 200 yrkesutdanninger er gjennomgått i arbeidet med ny struktur, og vi ser at omleggingen vil få konsekvenser for skoler, elever og for det mottakende arbeidsliv.

Høringsforslaget innebærer etablering av nye fag, flytting av fag til nye utdanningsprogram og nedlegging av fag med manglende arbeidslivsrelevans. Utdanningsdirektoratet la frem sine anbefalinger til ny struktur for høst. Et hovedgrep i deres anbefaling var mer spesialisering gjennom et betydelig økt antall yrkesfaglige program. I det foreliggende høringsutkastet fra KD foreslås det en økning fra 8 til 9 utdanningsprogram ved at et Utdanningsprogram for Design og håndverk deles i to: Design og Tradisjonshåndverk. Andre foreslåtte endringer er at på Service og samferdsel flyttes til IKT-fag til Elektro og data og Transportfag flyttes til TIP. Dermed skifter det tidligere Service og samferdsel navn til Handel med mål om at det skal endres i mer merkantil retning. Av enkelte med bakgrunn fra det gamle handelsskolesystemet blir dette tolket som at en form for handelsskolen gjenoppstår.

Departementets høringsforslag er sendt til alle fylkeslag

og skal behandles i sentralstyret i august. Arbeidet med ny struktur er viktig for Utdanningsforbundet. Våre fylkeslag, tillitsvalgte og medlemmer har vært svært aktive. Vi har gitt klare innspill til forslaget fra Utdanningsdirektoratet. For oss har elevperspektivet vært viktig. For å lykkes med en ny struktur må elevene oppleve og mestre yrkesfagene bedre. Vi pekte på at tidligere spesialisering betyr at elever må ta et tidligere utdanningsvalg. Elever trenger mer tid og bedre kjennskap til yrkene før de er klare til å bestemme seg for hvilket yrke de vil velge. En konsekvens av flere og mer spesialiserte program kan bli mer feilvalg og frafall. Samtidig vil det føre til lavere søkergrunnlag for det enkelte fag. Særlig i distriktene kan konsekvensen bli at fylkeskommuner oppretter færre tilbud fordi de ikke ser seg råd til å opprette tilbud med lav søkning.

Et viktig spørsmål er hva slags konsekvenser endringene vil få for yrkesfaglærerne. Ny struktur vil føre med seg nye kompetansekrav. Mange yrkesfaglærere vil trenge kompetansepåfyll for å undervise i nye og mer spesialiserte fag. Derfor må det følge med ressurser til etter- og videreutdanningstilbud som er tilgjengelige og godt tilpasset yrkesfaglærernes arbeidssituasjon. Samtidig vil endringene i strukturen stille krav til nytt utstyr i skolene. Vi vet at elever må ha god tilgang til oppdatert utstyr for å få den opplæringen de trenger. Allerede i dag er utstyrssituasjonen i videregående skole et problem, noe som også bekreftes gjennom rapporten *Godt nok eller best mulig* (Ideas2learn, 2016). Og vi vet at utfordringen kan ikke løses bare gjennom tettere samarbeid mellom skole og arbeidsliv. Svaret må være mer ressurser.

Utdanningsforbundet har levert innspill underveis i prosessen, og vi har blitt lyttet til. Høringsforslaget fra KD er langt mer moderat enn hva Utdanningsdirektoratets anbefalinger la opp til. Vi skal nå høre på våre medlemmer, og avgi høring løpet av august.

YRKE besøker: Ishavsbyen videregående skole

STED: Tromsø i Troms

STØRRELSE: Skolen består av det som før het Breivika videregående skole og Tromsø maritime skole og har rundt 800 elever. Det tilbys også fagskole for bortimot 300 studenter. Skolen har i underkant av 230 ansatte.

UTDANNINGSPROGRAM:

Ishavsbyen er en ren yrkesfagskole.

YRKESFAGLIG TILBUD:

- Helse- og oppvekstfag: Vg1 helse og oppvekst, Vg2 helsearbeider, Vg2 barne- og ungdomsarbeider, Vg2 helseservice, Vg3 apotektekniker, Vg3 tannhelsesekretær,

Vg3 helsesekretær, vekslingsmodellen i barne- og ungdomsarbeiderfaget og helsearbeiderfaget.

- Elektro: Vg1 elektro, Vg2 data og elektronikk, Vg2 elektro, Vg2 elenergi, Vg2 kulde- og varme-pumpeteknikk, Vg3 maritim elektriker.
- Teknikk og industriell

produksjon: Vg1 teknikk og industriell produksjon, Vg2 industrideknologi, Vg2 kjøretøy, Vg2 maritime fag.

- Restaurant- og matfag. Vg1 og 12 tilbud på Vg2.
- Voksenopplæring: Tilbud om opplæring i ni fag.
- Innføringsklasse: Ettårig forberedende kurs for minoritetsspråklige elever.

Joachim Hjellnes, Kristian Berger Nilsen og Andrea Lovise Nygaard satser alle på en karriere som gourmetkokker.

Ishavsbyen

- skolen der alle skal ses

TROMSØ På Ishavsbyen dreier det seg om yrkesfag enten det står norsk eller engelsk på timeplanen. Så er skolen også en ren yrkesskole, med stolte tradisjoner.

TEKST OG BILDER **WENCHE SCHJØNBERG**

Store glassflater preger inngangspartiet i Breivika. Det nærmer seg tiden da solen aldri går ned. I vestibylen og den åpne kantinen er det godt og lyst.

«Se og bli sett», er ett av skolens valgspørsmål. Her skal alle ses, enten det er i den mørke eller den lyse årstiden.

Like viktig er yrkesrettingen. Alle fag skal være relevante for programfagene. Teoretiske fellesfag skal være matnyttige for kommende elektrikere og kokker.

TRYLLEFORMEL – Vi yrkesretter, går igjen i det både skoleledelse og lærere sier til Yrke. Det gjentas, som et mantra, en slags trylleformel. Målet er at alle fag skal ha relevans og være forståelige for alle. Både lærere og skoleledelse i Tromsø vet at det ikke alltid er sånn, men yrkesretting er i hvert fall målet.

Vi er i Breivika på Nord-Tromsøya, like ved Universitetet i Tromsø og Universitetssykehuset Nord-Norge. Her ligger den største delen av Ishavsbyen videregående. Etter hvert er det meningen at hele skolen skal ligge her. Da skal skolested Rambergan, det som

tidligere het Tromsø maritime skole, flyttes fra Rambergan til Breivika.

Samlokaliseringen vil innebære enda større samarbeid mellom lærerne i det daglige.

SAMSPILL Så er da også samspill for økt gjennomføring, et av valgspørsmålene som brukes mye på Ishavsbyen.

– Vi samarbeider på flere områder. Vi arbeider med samspill for økt gjennomføring, sier avdelingsleder for elektro, Trond Varsi til Yrke.

– Hva legger dere i det?

– For eksempel at fellesfaglærerne er knyttet til avdelingen, her samarbeider vi med TIP (teknikk og industriell produksjon). Lærerne sitter i vår avdeling, ikke i en egen avdeling for fellesfag. Dermed får de tettere kontakt med programfaglærerne. De vet hva som foregår, hva elevene arbeider med i programfagene sine. Da blir det lettere å yrkesrette, tenker vi. En oppgave i norsk kan for eksempel være å gi en muntlig fremføring til en kunde om et elektrisk anlegg. Da er det

fint at elektrolæreren og norsklæreren samarbeider, sier Varsi.

NÆRINGSLIVET Han bruker også begrepet samspill om kontakten skolen har med næringslivet.

– Vi har et eget kontaktforum der skolene og bransjen ved opplæringskontorene er med, sier han.

Varsi er ganske ny som avdelingsleder, han tiltrådte stillingen 15. februar i år. Da jobben ble ledig, ble han opp-

▲ Trond Varsi er avdelingsleder på elektro. Han er opptatt av samspill mellom programfag og fellesfag.

◀ ▲ Dennis Rotvold har bygd en skiheis av lego.

fordret til å søke, noe som resulterte i at han gikk fra å være programfaglærer og kontaktlærer til å bli mellomleder på en stor skole.

– *Hvordan var overgangen? Er dette noe som kan anbefales for andre som vurderer å bli leder?*

– Jeg har god støtte i kollegiet, det er spennende og utfordrende, men jeg opplever at lederteamet støtter opp om meg, og jeg har god kontakt med lærere og elever på egen avdeling, sier han.

Men han erkjenner at han ikke har

like nær kontakt med elevene lenger, som han hadde som programfaglærer.

– Da hadde jeg 19–20 timer med de samme elevene i uka. Klart, da kom jeg tett på. Det hender tidligere elever kommer innom kontoret her, og jeg går også rundt i klasserommene og snakker med elever og lærere, men det er for lite tid. Sånn er det, sier han.

TIDLIG FORMIDLING Avdelingslederen på elektro er også opptatt av tidlig formidling, et annet mål skolen arbeider mye med. Det dreier seg om å være tidlig med å sørge for at elevene har lærlingplass etter Vg2, og at de gjennom sju ukers yrkesfaglig fordypning prøver å få et forhold til en bedrift, da kommer gjerne læreplassen lettere.

En som er ett år unna arbeidet med å skaffe læreplass, er Dennis Rotvold, elev på Vg1 elektro. Vi har gått fra avdelingslederens kontor til et av klasserommene. Her er det Lego som gjelder.

Dennis har lagd en skiheis ved bruk av Lego.

◀ Trond Varsi og Johan Martin Jensen på elektroavdelingen på Ishavsbyen.

– Her vil vi at elevene bruker de kreative evnene sine, sier Johan Martin Jensen, kontaktlærer og programfaglærer i dataelektronikksystemer.

LEGO – Lego er veldig fint, anvendelig og innbyr til kreativ jobbing, sier han.

Flere av elevene deltar også i turneringen Lego League, og på Ishavsbyen dreier det seg om å bygge Lego og lære elektronikk i en og samme slengen.

– Jeg har bygd en skiheis, men plundrer litt med å få elektronikken til å fungere og med å få heisen til å komme seg over toppen, men det skal gå, sier Dennis Rotvold (16) til Yrke.

– Det er ganske avansert det Dennis har bygd her, sier lærer Johan Martin.

Avansert er også det Aleksander Simonsen (16) har laget. Han er allerede så god i elektronikk at han er innleid av skolen til å kurse lærerne i forbindelse med at Ishavsbyen har kjøpt drone til elektroavdelingen.

– Jeg bruker rimelig mye av fritiden min på elektronikk, sier han.

Nå prøver han å få en legobil til å følge linja han har bygd opp ved hjelp av avstandssensorer og en lyssensor.

▲ I gangen på helse- og oppvekstfag møter Yrke disse elevene.

De er akkurat ferdig med en oppgave i norsk.

◀ Lærer Jørn Inge Strand sammen med Vg2-elevene Carl-Fredrik Astad, Mathias Boye Norrie og Marcus Andre Jensen.

▲ Aleksander Simonsen er så elektrokyndig at han er leid inn av skolen som dronelærer for lærerne. Her er han i gang med elektronikken på en bilbane.

– Jeg prøver å få den til å virke. Jeg gir meg ikke, sier han.

LÆREPLASS Litt lenger borti korridoren holder Vg2-elevene til. Her møter vi blant andre Marcus Andre Jensen

som går på elenergi. Han har fått lære-plass på Tromsdalen elektro.

– Jeg har hatt alle praksisperiodene mine der, og det er ganske kjekt å ha sikret plassen, sier han.

Akkurat nå trener han sammen med medelevene Mathias Boye Norrie og Carl-Fredrik Astad på å koble opp elektrisitet og varme i et kjøkken. Jørn Inge Strand som er kontaktlærer og programfaglærer er opptatt av at de tre elevene skal vurdere egen arbeidsinnsats, blant annet opp mot planen de la før de startet på jobben og forskrifter og risikovurdering og sluttkontroll.

– Vurdering for læring, er noe vi arbeider aktivt med, sier han.

HELSEFAG Også på helse- og oppvekstfag er det aktivitet. I gangen sitter ti elever. De er i gang med en norsk-oppgave, denne gangen ikke spesielt yrkesrettet, det dreier seg om analyse av en egen valgt novelle. Men elevene bekrefter at flere av tidligere oppgaver i fellesfag har hatt emner i seg som sammenfaller med det de lærer i helse- og oppvekstfag på Vg1. Blant annet har de hatt utregning av medisiner i matema-

tikk, tekst om demens i norsk og om ulike helseskader på engelsk.

Flere av elevene har planer om å ta helsefagarbeider først, og deretter studere til sykepleier. Noen skal bli ambulansesarbeidere, andre tenker på spesialistutdanning som jordmor.

Marianne Sandvik leder avdelingen. Hun sier til Yrke at lærerne jobber tett med oppfølging av elevene, med å tilpasse undervisningen til hver enkelt og med å yrkesrette all undervisning.

For Ishavsbyen er det også viktig med tett kontakt med det som skal bli elevenes arbeidsplasser.

SYKEHUS OG BARNEHAGE – Vi er så heldige at vi har UNN (universitetssykehuset) like i nærheten, og vi samarbeider også godt med barnehagene i Tromsø, sier Sandvik.

Hun er også opptatt av godt foreldresamarbeid.

– For å bli godt kjent med elevene er det viktig at vi har en tett relasjon til foreldrene, sier hun.

Litt lenger bort i korridoren trener helsefagelever på yrkesutøvelse.

Kine Larsen og Benedikte Hansen,

▲ Lærerne Harrieth Andreassen og Tone Aasheim observerer mens Kine Larsen trener på å stelle Benedikte Hansen.

◀ Å trene på å gi pleie er viktig for elevene som skal bli helsefagarbeidere. Her er det Benedikte Hansen som får stell av Kine Larsen.

begge fra Tromsø, går Vg2 helsefagarbeider. Nå gir de hverandre stell, akkurat slik de gjør og skal gjøre med pasienter og eldre ute i felt.

Begge har allerede sikret seg læreplass, Kine har fått plass på Sør-Tromsøya sykehjem, mens Benedikte har fått læreplass på Mortensnes sykehjem.

– Etter fagbrevet har jeg tenkt meg rett på påbygg. Jeg tenker på å ta videre utdanning som vernepleier eller sykepleier, da får jeg større muligheter enn som helsefagarbeider, sier Kine Larsen til Yrke.

Benedikte har arbeidet en del på lukket demensavdeling, og innrømmer at hun opplevde det som skummelt å skulle begynne å jobbe på lukket avdeling. Hun måtte presse seg selv litt.

– Det holder ikke bare å ta trygge valg. Jeg tenkte det var skummelt, men har opplevd det som koselig, men av og til litt utfordrende å arbeide der. Det har også vært viktig med besøk av lærer og veiledning under praksisperiodene, sier hun.

Harrieth Andreassen er sykepleier og kontaktlærer på Vg2 og Tone Aasheim er helsefagarbeider og vikar på Vg2.

Begge bekrefter at de har en viktig oppgave med å følge opp elever i praksis.

– Klart oppfølging og kontakt er viktig. Det bruker vi mye tid på, sier de to.

MARITIME FAG Det tar tid å komme igjennom en så stor yrkesskole som Ishavsbyen, og skoledagen er brått over. Dagen etter starter Yrke inne i byen, på Rambergan der det som tidligere het Tromsø maritime skole holder til sammen med Fagskolen i Troms avdeling Tromsø. Fagskolen tilbyr både tekniske og maritime fag og helsefag, helsefagene er imidlertid lokalisert til Breivika.

– Fagskolen er i stor endring, det blir spennende, sier Harry Arne Hagen som er avdelingsleder for fagskolen som blant annet utdanner kommende sjøkapteiner og maskinsjefer.

– Laveste sertifikat du kan ta hos oss er styrmann eller maskinist, dette er en ettårig fagskole. Vi tilbyr også høyere sertifikat, i ledelse, maskinoffiserer klasse tre og dekksoffiserer klasse tre, sier han.

SAMARBEID To som har planer om en karriere til sjøs, er Per Morten Engvik (17) og Aksel Hind Andresen (18), begge fra Tromsø. De går Vg2 maritime fag.

– Dette er en god skole med et godt miljø. Med gode lærere som har erfaring fra sjøs, sier de to.

Aksel har vært utplassert på Hurtigruta MS «Nordkapp», der han også har fått læreplass.

– Etter at jeg har tatt fagbrev som matros, ønsker jeg meg utenriks, og så tenker jeg på å ta fagskolen, målet er å bli maskinist, sier han.

Vi står på «broen» på Rambergan. Skolens simulator tar oss først inn til Oslo havn, deretter er vi i hardt vær lenger ute i Oslofjorden.

Kontaktlærer, skipper og navigatør Per Morten Brennvik gir kommandoer. «Midtskips», sier han.

Per Morten Engvik gjentar.

«Kom styrbord til 07 tre grader», sier læreren.

Elev Per Morten gjentar.

– Det er slik vi trener, sier læreren.

– Vi trener på virkelige situasjoner. Våre elever skal forstå og gjenkjenne kommandoene.

Lærer Per Morten Brennvik (til høyre) peker og forklarer og gir kommandoer, mens blivende matroser Aksel Hind Andresen og Per Morten Engvik følger godt med.

Han mener utdanningen på maritime fag gir gode muligheter for elevene.

– Vi har en god situasjon for læreplasser nå i Nord-Norge. Og det er gode muligheter til å ta videreutdanning på fagskolen.

Selv holder han seg oppdatert ved å ta vakter på blant annet hurtigruta.

HOSPITERE En slik trang til å holde seg oppdatert er noe blant andre rektor Asbjørn Rikardsen setter stor pris på. Han mener både bransjefolk og skoleansatte burde hospitere mer hos hverandre – lære mer av hverandre.

– For eksempel skulle fellesfag-

lærerne hatt mulighet til å bli sendt på sjøen en stund, når de underviser elever i maritime fag så bør de vite hva fagene dreier seg om, sier han.

– Vi hadde alle hatt godt av å kunne hospitere mer hos hverandre. Bransjefolk bør inn i skolen, opplæringskontorene kan komme tettere, vi må ut i næringslivet, sier han.

– *Høres dyrt og tidkrevende ut?*

– Handler om å ha vilje til å prioritere. Det må vi ville, svarer han.

Som rektor på en yrkesfagskole er han svært opptatt av at fellesfaglærerne yrkesretter.

– Vi har sett rapporter som konkluderer med at det betyr noe for elevene at for eksempel norsklæreren også bryr seg om elevens fremtid som fagarbeider, og bryr seg om elevens læring i eget fagområde, sier han.

Rikardsen har en fortid som profesjonell musiker og henter mye inspirasjon fra den bakgrunnen.

◀ Rektor Asbjørn Rikardsen på Ishavsbyen mener det handler om å spille hverandre gode og å utnytte eget potensial.

– Hvert individ må øve seg og finne metoder for å læring. Da er egenverurdering veldig viktig. Alle må vi reflektere rundt vårt eget potensial, og det er dette potensialet vi må ta utgangspunkt i, hver enkelt elevs progresjon, sier han.

KOKK OG STUERT Oppfølging av elever er også viktig på restaurant- og matfag, en etasje litt lenger ned. Her er det kokk og stuert Erik K. Jæger som styrer skuta.

– Jeg har jobbet på restauranter, i hoteller, på hurtigruta, i Nordsjøen og utenriks. Etter 16 år på kjøkken var det godt å få luftet hue litt, nå styrer jeg skuta her, sier han til Yrke.

Totalt leder han rundt 30 lærere, og som Varsi er han opptatt av innholdet i begrepene samspill for bedre læring og yrkesretting av fellesfagene.

– Elevene får en relasjon til fellesfagene og lærerne når vi jobber tett sammen, blant annet ved at fellesfaglærerne er med ut på kjøkkenet. Det er viktig, sier han.

Det er for eksempel mye matematikk i matlaging, og en norsklærer kan like godt lære en blivende servitør å

▲ To blivende gourmetkokker, Joachim Hjellnes og Andrea Lovise Nygaard i samtale om norske råvarer.

▲ Joachim Hjellnes, Kristian Berger Nilsen og Andrea Lovise Nygaard satser alle på en karriere som gourmetkokker.

presentere en meny, som å lære han eller henne diktanalyse. Engelsk er også et svært nødvendig fag.

– Du kommer ikke langt med en utenlandsk gjest om du ikke behersker formidling av menyen på engelsk, sier Jæger.

DILEMMA Han er også opptatt av overgangen ungdomsskole og videregående og mener at her er det mye å ta tak i.

– Her har vi utfordringer. Ungdomsskolen er en helt annen verden enn Vg1. Flere elever kommer hit og er tydelig preget av en kultur hvor

de ikke må ta ansvar selv, slik de må hos oss. Det krever tett oppfølging fra oss, og det går utover andre og motiverte elever, som kanskje ikke får nok utfordringer, nok oppbakking, sier han.

Blant prosjektene Ishavsbyen arbeider med, er et matkulturprosjekt der skolen lærer opp barnehageansatte i enkel matlaging. Skolen deltar også på matfestivalen SMAK i Tromsø, og samarbeider også tett med hurtigruta.

– Fra høsten åpner vi også restaurant fra klokka 15 til 18 en dag i uka.

– *Er det forenlig med timeplanen?*

– Ja, det er fullt mulig. Da må elevene gå på skole fra 12 til 20. Det er ikke noe stress, de må jo også vende seg til arbeidstidene som er i denne bransjen, svarer han.

BLIVENDE KOKKER En som behersker engelsk, og ikke minst fransk, er Andrea Lovise Nygaard. Hun er straks ferdig med restaurant- og matfag og sikter mot å bli gourmetkokk.

Andrea (19) har allerede kommet langt i den blivende kokkeverdenen. Hun har vært på utveksling på presti-

▲ Alexandra Johansen trener på feilsøk på bilfaget. Lærer Knut-Harald Johansen på kjøretøy gir veiledning.

► God stemning mellom lærer og elev på kjøretøy.

◀ Elevene på restaurant -og matfag shaker gjerne drinker.

▲ Svein Richardsen lever TIP-avdelingen på Ishavsbyen.

sjetunge Lycée hôtelier la rockerne, men valgte å avbryte og kom hjem til Norge og Tromsø igjen.

– Vi var bare fire som ble tatt ut fra hele Norge. Det var kjempespennende. En fantastisk mulighet. Det er viktig at norske elever vet om muligheten, sier hun.

Hun sier at hennes største drøm er å bli kokk. Nå har hun blitt tilbudt læreplass på hurtigruta MS «Finnmarken» der hun også var utplassert i fjor.

– Der likte jeg meg kjempegodt, sier hun.

En annen som skal gå lærlingtida si

på «Finnmarken» er Joachim Hjeltnes (17).

– Jeg gleder meg veldig, sier han.

Han har også vært på utplassering, på Tjuvholmen Sjømagasin i Oslo.

– Der var jeg utplassert i to uker. Jeg trivdes veldig godt. Jeg fikk jobbe med fisk og skalldyr som jeg interesserer meg veldig for og fikk gode tilbakemeldinger, sier han.

MICHELIN Utplassert har akkurat Kristian Berger Nilsen også vært.

– Jeg fikk være to uker hos Michel Roux jr i London, og fikk jobbe med kjøkkenteamet hans. Det var svært spennende og lærerikt å se hvordan de gjør det på en tostjerners Michelin-restaurant, sier han.

Læretida skal han gå på Emmas Drømmekjøkken i Tromsø, som han karakteriserer som en av de beste restaurantene i Norge.

– Ishavsbyen er en veldig fin skole som gir gode muligheter. Kokk er et bra yrke, sier han.

Knut-Harald Johansen og Per Gunnar Nilsen er faglærere på Vg2 kjøretøy og mener selvsagt bilfagene

er inngangsporten til et bra yrke.

– Vi har få jenter her, men har rekruttert flere dyktige blant annet til delelagerfaget, sier Nilsen.

De to lærerne prater mye om hvor viktig praksisplassen er for elevene, og hvor viktig det er å skape grunnlag for en god læreplass på utplassering.

Kontakten med bransjen er derfor viktig.

JENTE Alexandra Johansen er en av de få jentene på bilfag.

– Da jeg gikk på ungdomsskolen tok jeg en test hos rådgiver og kom ut med at jeg burde begynne på kunst og håndverk. Ingen rådet meg til bilfag, men det var det jeg ville, sier hun.

Svein Richardsen som leder TIP på Ishavsbyen mener det er viktig å rekruttere til industriteknologi selv om det har vært litt vanskelig å skaffe læreplass de siste årene.

– Hvis ikke vi rekrutterer kommer vi på etterskudd, det har vi sett i perioder før med svingninger. Det viktigste rådet jeg kan gi til elevene er dra ut der det er tilbud om læreplass. Vær fleksibel. Si ja. Vær villig til å flytte på deg, sier han.

Læreplaner i et reorganisert yrkesfaglig utdanningstilbud

AV **HALVOR SPETALEN**

Institutt for yrkesfaglærerutdanning, HiOA

BAKGRUNN OG FORSKNINGSPROSJEKTER I begynnelsen av mai 2017 kom Utdanningsdirektoratets høring om hvordan det norske yrkesfaglige utdanningstilbudet kan reorganiseres fra høsten 2019. I høringsutkastet kommer det fram at noen av dagens utdanningsprogrammer vil måtte gjennomgå store endringer, mens andre blir mindre berørt. Uansett utfall ligger det i kortene at det vil bli behov for utvikling av svært mange nye læreplaner i yrkesfaglige utdanningsprogrammer i tiden fram til høsten 2019. Særlig i Vg1 og Vg2.

Til forskjell fra læreplanutvikling i grunnskolen er det forsket lite på utvikling av læreplaner i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Enten det skyldes kompleksitet, manglende oversikt eller rett og manglende interesse, er utvikling av yrkesfaglige læreplaner uutforsket. Behovet for forskning presser seg nå fram fordi den varslede omveltningen i utdanningsprogrammene tvinger fram svært mange nye læreplaner i yrkesfaglige utdanningsprogram i tiden fram til høsten 2019.

Siden både form og innhold i læreplanene har stor betydning for yrkesfaglæreres undervisning, og dermed også for yrkesfaglærerutdanningen, stilte vi oss et helt grunnleggende

spørsmål: Hva er det faglige grunnlaget for valg av innhold i yrkesfaglige læreplaner?

Dette spørsmålene bidro til to forskningsprosjekter der resultatene kan bidra til en mer forskningsbasert diskusjon om innhold og struktur i kommende læreplaner. Selv om prosjektene er knyttet til yrkesutøvelsen og opplæring i restaurant- og matfag, kan metodikken og resultatene også anvendes mer generelt.

Det første prosjektet kartla yrkesutøvelsen til yrkesutøvere i et utvalg av restaurant- og matfagbedrifter. Yrkesutøverne besvarte en spørreundersøkelse om hvor hyppig de utførte ulike arbeidsoppgaver daglig, ukentlig og månedlig på arbeidsplassen. Resultatene ble publisert våren 2016 (Spetalen, Eben & Jahanlu, 2016) og sier noe om hva yrkesutøvere i restaurant- og matfagbedrifter arbeider med.

Det andre prosjektet var en kartlegging av hvordan yrkesfaglærere, yrkesfaglærerstudenter, faglige ledere i bedrifter og elever i Vg1 og Vg2 vurderer læreplanmål og kompetansebehov for elever i Vg1 og Vg2 restaurant- og matfag. Sammen gir materialet i disse to prosjektene en relativt god oversikt over hva yrkesutøvere i restaurant- og matfag *gjør* på arbeidsplassen og også hvordan ulike grupper i yrkesopplæringen *vurderer* læreplanmålenes relevans og hvilke kompetanser de mener er *nødvendig* å utvikle i løpet av Vg1 og Vg2. Resultatene ble publisert våren 2017 (Spetalen, 2017).

RESULTATER FRA FORSKNINGSPROSJEKTENE De læreplanmålene som oppleves som mest relevante, er alle knyttet til arbeidsoppgaver yrkesutøverne utfører hyppigst på arbeidsplassene. Dette indikerer at læreplanmål som kan knyttes til daglig arbeidet «på gulvet», oppleves som mest relevante. Læreplanmål som skal utvikle kompetanse til å håndtere mer sjeldne arbeidsoppgaver som for eksempel produktutvikling og forhold knyttet til ernæring og kosthold, oppleves langt mindre relevante.

Med unntak av muntlig kommunikasjon er bruk av grunnleggende ferdigheter som skriving, lesing regning og bruk av digitale verktøy (basic skills) lite prioriterte arbeidsoppgaver i bedriftene. Det er imidlertid interessant at *ledere* i restaurant- og matfag arbeider langt hyppigere med for eksempel skriving og bruk av digitale verktøy enn det *ikke-ledere* gjør. Det kan indikere at grunnleggende ferdigheter, slik de presenteres i læreplanene, kan være mer relevante på sikt enn umiddelbart relevante for daglige arbeidsoppgaver.

Yrkesfaglærere, yrkesfaglærerstudenter, faglige ledere i bedrifter og elever i Vg1 og Vg2 er relativt samstemte med hensyn til hvilke læreplanmål som er relevante for yrkeslivet

og hvilke som ikke er det. Det kommer likevel fram i senere undersøkelser at selv om det er læreplanmål bedriftene ikke prioriterer særlig høyt, mener de likevel at elevene skal *kunne* dem når de går ut av Vg2. Dette gjelder for eksempel kunnskap om allergener og spesialkost som er svært viktig kompetanse selv om behovet ikke er der hver dag. Dette indikerer at man skal være litt forsiktig med å legge for stor vekt på bedrifters noe ensidige tilbakemeldinger på hvilke læreplanmål som er relevante siden dette kan ha en tendens til å favorisere arbeidsoppgavene som forekommer hyppigst. Ikke dem som viser seg relevante på sikt.

I tillegg til den generelle og yrkesspesifikke kompetanse som uttrykkes gjennom læreplanmålene, mener alle gruppene som har deltatt i undersøkelsene at også andre kompetanseformer enn de rent yrkesfaglige, er viktige. Dette er mer generelle egenskaper og ferdigheter (soft skills) som samarbeidsevne, arbeidsmoral og det å kjenne til arbeidslivets normer og regler før de begynner læretiden. Faglige ledere i bedrifter legger særlig stor vekt på elevenes soft skills når de er ferdig med Vg2. «Lærevillighet» nevnes blant annet som en viktig lærlingeegenskap av faglig ledere i bedrifter.

Yrkesfaglærere med forskjellig fag-/yrkesbakgrunn vurderer læreplanmålenes relevans i både Vg1 og Vg2 ulikt. Dette kan kanskje bidra til å forklare ulik vektlegging av hvilke læreplanmål yrkesfaglærerne prioriterer sterkest i utdanningsprogrammet restaurant- og matfag.

Om disse resultatene er representative for andre utdanningsprogrammer er ikke undersøkt, men andre undersøkelser, blant annet i masterutdanningen i yrkespedagogikk ved HiOA, gir indikasjoner på at disse resultatene kan gjelde flere utdanningsprogrammer

BETYDNING FOR UTVIKLING AV NYE LÆREPLANER *Relevansspørsmålet* – Det er uten tvil viktig at læreplanmålene i en yrkesfaglig læreplan er relevante i forhold til de arbeidsoppgaver som gjennomføres i bedriftene. Det er likevel viktig at også læreplanmål som ikke gjennomføres daglig har sin plass i læreplanen. Det kan dreie seg om generell faglig kunnskap som bygger grunnlag for en mer yrkesspesifikk- eller utviklingsorientert kompetanse som blir viktigere når man blir leder. For eksempel er bedriftenes orientering mot mer ernæringsriktig kost eller utvikling av trend- eller tradisjonsmat eksempler på arbeidsoppgaver som yrkesutøveren på «gulvet» sjeldent utøver, men som er et lederansvar. Både i den enkelte bedrift og restaurant- og matfagbransjene som helhet. Dette indikerer at læreplanmålene ikke trenger å være umiddelbart relevante, men blir relevante på sikt.

Grunnleggende ferdigheter – Det har lenge vært et of-
fisielt ønske om å utvikle elevenes evne til livslang læring
gjennom fokus på *grunnleggende ferdigheter* (basic skills) i
alle fag gjennom hele opplæringsløpet. Ingen av gruppene i
undersøkelsen nevner grunnleggende ferdigheter som viktig
kompetanse og det arbeides også svært lite på arbeidsplas-
sene med de grunnleggende ferdighetene som er listet opp i
læreplanene. Dette gjelder særlig yrkesutøvere på «gulvet». Bildet
snur seg når de blir ledere. Ledere i restaurant- og
matfagbedrifter bruker grunnleggende ferdigheter tre ganger
oftere enn det ikke-ledere gjør. Grunnleggende ferdigheter
kan dermed oppleves lite relevant på skolen og tidlig i kar-
rièren, men behovet kommer etter hvert. Bare forskjøvet
i tid.

Soft skills – Selv om altså både yrkesfaglærere, yrkesfag-
lærerstudenter, faglige ledere i bedrifter og elever i Vg1 og
Vg2 mener ulike former for *soft skills* er viktig og ettertraktet
kompetanse, er disse ikke eksplisitt formulert i læreplanene.
I forbindelse med reorganiseringen av yrkesopplæringen er
det kanskje på tide å legge inn læreplanmål for utvikling av
soft skills selv om dette tradisjonelt har vært politisk kilent
å vurdere elevenes ikke-faglige ferdigheter. Ved å legge inn
mål for utvikling av soft skills vil opplæringen ledes mot
ferdigheter som er ettertraktet og minst like relevante som
rent faglige mål både på kort og lang sikt.

ORGANISERING AV NYE LÆREPLANER Læreplangruppene
som vil bli satt ned for å utvikle nye læreplaner bør disku-
tere begrepet «relevans» bredt og nyanseres slik at det ikke
først og fremst blir det daglige arbeidet på «gulvet» som blir

styrende for begrepets innhold. Skolens ansvar for utvikling
av *hele mennesker* strekker seg lenger enn en relativt snever
forståelse av hva relevant opplæring innebærer. Det vil si at
mål som ved første øyekast ikke virker særlig relevante for
det daglige arbeidet, kan vise seg å være grunnlag for andre
og mer yrkesspesifikke mål eller bli høyst aktuelle etter en
tid i yrket.

Det vil etter min mening være nyttig om strukturen i
læreplanene synliggjør at læreplanmål kan ha ulike funksjon
og ha ulikt tidsspenn for når målene er aktuelle for profesjo-
nell yrkesutøvelse. Noen mål vil ha direkte overføringsverdi
mellom skole og praksis i bedrift, mens for andre mål vil
ikke sammenhengen mellom det elevene lærer på skolen og
arbeidsoppgavene i bedrift være så åpenbare. Det kan være
nødvendig å synliggjøre dette poenget for både elever og
bedrifter slik at elevene ikke opplever å høre at det de lærer
på skolen ikke er *nyttig*. Motspørsmålet må da bli: «Nyttig
for hvem og hvilket tidsspenn snakker du om?»

Selv om det selvfølgelig er en sammenheng mellom
grunnleggende ferdigheter, soft skills, generell faglig kunn-
skap og yrkesspesifikk kompetanse, vil en synliggjøring av
læreplanmålenes ulike funksjoner kunne styrke forståelsen
for at både skole og bedrift har fordeler og ulemper som
læringsarena. Skolen som læringsarena egner seg godt til
kunnskapsutvikling, øvelse og refleksjon, mens opplæring
i bedrift øver tempo, yrkesutøvelse og yrkesidentitet i en
realistisk setting.

En større bevissthet om at læreplanmål kan ha ulike funk-
sjoner og at opplæring i skole og bedrift kan ha både fordeler
og ulemper vil kunne bygge tillit mellom skoler og bedrifter
som likeverdige, men ulike opplæringsarenaer.

RAPPORTER

SPETALEN, H., EBEN B. & JAHANLU D. (2016). *Yrkesutøvelse i restaurant- og matfagene. Arbeidsoppgaver, prioriteringer og forskjeller*. HiOA-rapport 2016 nr. 3. Oslo/Kjeller: Høgskolen i Oslo og Akershus

SPETALEN, H. (2017). *Læreplanmål og kompetansebehov i restaurant- og matfag – to sider av samme sak? Yrkesfaglærere, yrkesfaglærerstudenter, faglige ledere i bedrift og elever i Vg1 og Vg2 vurderer læreplanmål og kompetansebehov i restaurant- og matfag*. HiOA-rapport 2017 nr. 4. Oslo/Kjeller: Høgskolen i Oslo og Akershus

Dette er et utdrag av en fagartikkel i en serie artikler skrevet om læringsutbyttebeskrivelser. Hele artikkelen og de øvrige artiklene i serien, kan du lese på utdanningsnytt.no/yrke

Læringsutbyttebeskrivelser i ny brannfagskole

Hvordan tolke og lese NKR?

AV **SVEIN-ERIK ANDREASSEN**

førstelektor, ILP, UiT Norges arktiske universitet

AGNAR CHRISTENSEN

seksjonssjef undervisning, Norges brannskole, DSB

BERIT STEMSHAUG

seniorrådgiver, Norges brannskole, DSB

EVA SPILLETH

brannmester, Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS

LARS BRENDEN

brannmester, Oslo Brann- og redningsetat

UNA KLEPPE

seniorrådgiver, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)

ODD ARNE THUNBERG

førsteamanuensis, ILP, UiT Norges arktiske universitet

Norges brannskole, med beliggenhet i Tjeldsund, Nordland, skal utvikles til fagskole. I den forbindelse arbeider vi med utvikling av læringsutbyttebeskrivelser. I denne artikkelen ser vi på lokalt læreplanarbeid med:

– å lese og tolke læringsutbyttebeskrivelsene i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR)

I NKR's definisjoner av kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse er generell kompetanse anvendelse av ferdigheter og kunnskap (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 19). Imidlertid, når NKR kommer til læringsutbyttebeskrivelsene, så er disse inndelt i tre tilsynelatende likestilte typer; kolonne kunnskaper, kolonne ferdigheter og kolonne generell kompetanse (se tabell under). Det ser ikke ut som at læringsutbyttebeskrivelsene av generell kompetanse er en sum av læringsutbyttebeskrivelsene for kunnskaper og ferdigheter. Det er dermed en motsetning mellom NKR's definisjon av de tre begrepene og NKR's oppsett for læringsutbyttebeskrivelser, slik vi ser det. Eller har vi feiltolket noe?

Læringsutbyttebeskrivelsene i fagskole 5.2 (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 25) er formulert slik:

Tabell III

KUNNSKAPER	FERDIGHETER	GENERELL KOMPETANSE
Kandidaten ... • har kunnskap om begreper, teorier, modeller, prosesser og verktøy som anvendes innenfor et spesialisert fagområde • kan vurdere eget arbeid i forhold til gjeldende normer og krav • kjenner til bransjens/yrkets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet • har innsikt i egne utviklingsmuligheter	Kandidaten ... • kan gjøre rede for sine faglige valg • kan reflektere over egen faglig utøvelse og justere denne under veiledning • kan finne og henvise til informasjon og fagstoff og vurdere relevansen for en yrkesfaglig problemstilling	Kandidaten ... • kan planlegge og gjennomføre yrkesrettede arbeidsoppgaver og prosjekter alene og som deltaker i gruppe og i tråd med etiske krav og retningslinjer • kan utveksle synspunkter med andre med bakgrunn innenfor bransjen/yrket og delta i diskusjoner om utvikling av god praksis • kan bidra til organisasjonsutvikling

Vi velger et eksempel på en læringsutbyttebeskrivelse i tabellen:

- kan planlegge og gjennomføre yrkesrettede arbeidsoppgaver og prosjekter alene og som deltaker i gruppe og i tråd med etiske krav og retningslinjer

Det kan være hensiktsmessig i lesing og tolkning å dele opp læringsutbyttebeskrivelsen, for å få oversikt over hva som står der. Vi får må da innføre to nye begrep; *handlingsdel* og *innholdsdel* i en læringsutbyttebeskrivelse, inspirert av Tyler (2001). Tabellen under (tabell IV), som vi har utarbeidet, viser at dette eksempelet på læringsutbyttebeskrivelse har åtte deler.

En elev kan være *god* å planlegge «yrkesrettede arbeidsoppgaver», men *middels god* å planlegge «prosjekter». For en annen elev kan det være motsatt. Og en kan være god i handlingen «planlegge», men middels god i handlingen «gjennomføre», eller motsatt. Og en elev kan være god å «planlegge alene», men middels god å «planlegge som deltaker i gruppe», osv.

Et annet eksempel fra NKR, læringsutbyttebeskrivelser fagskole 5.2:

- kan finne og henwise til informasjon og fagstoff og vurdere relevansen for en yrkesfaglig problemstilling

Vi deler opp i tre, og skiller mellom handling og innhold: Så skiller vi mellom handling og innhold

- kan finne (handling) informasjon og fagstoff (innhold)

Tabell IV

HANDLING	PRESISERING AV HANDLING	INNHOOLD	PRESISERING AV INNHOOLD
kan planlegge (kognitivt)	alene	yrkesrettede arbeidsoppgaver	... i tråd med etiske krav og retningslinjer
kan planlegge (kognitivt)	som deltaker i gruppe	yrkesrettede arbeidsoppgaver	
kan planlegge (kognitivt)	alene	prosjekter	
kan planlegge (kognitivt)	som deltaker i gruppe	prosjekter	
kan gjennomføre (kognitivt eller psykomotorisk)	alene	yrkesrettede arbeidsoppgaver	
kan gjennomføre (kognitivt eller psykomotorisk)	som deltaker i gruppe	yrkesrettede arbeidsoppgaver	
kan gjennomføre (kognitivt eller psykomotorisk)	alene	prosjekter	
kan gjennomføre (kognitivt eller psykomotorisk)	som deltaker i gruppe	prosjekter	

Tabell V

KUNNSKAPER	FERDIGHETER	GENERELL KOMPETANSE
Kandidaten ... har kunnskap om begreper, teorier, modeller, prosesser og verktøy som anvendes innenfor et spesialisert fagområde kan vurdere eget arbeid i forhold til gjeldende normer og krav kjenner til bransjens/yrkets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet har innsikt i egne utviklingsmuligheter	Kandidaten ... kan gjøre rede for sine faglige valg kan reflektere over egen faglig utøvelse justere under veiledning egen faglig utøvelse kan finne og henwise til informasjon og fagstoff vurdere relevansen for en yrkesfaglig problemstilling	Kandidaten ... kan planlegge og gjennomføre yrkesrettede arbeidsoppgaver i tråd med etiske krav og retningslinjer alene og som deltaker kan utveksle synspunkter med andre bakgrunn innenfor bransjen/yrket delta i diskusjoner om kan bidra til utvikling av god praksis og organisasjonsutvikling

- kan henwise til (handling) informasjon og fagstoff (innhold)
- kan vurdere relevansen for (handling) en yrkesfaglig problemstilling (innhold)

Dersom en gjør slik med alle læringsutbyttebeskrivelsene i 5.2 fagskole vil tabellen se slik ut (tabell V).

Vi har farget handlingsdelen rød i alle læringsmålbyttebeskrivelsene. Det dukker da opp nye spørsmål.

- Hva er forskjellen på å «ha kunnskap om» og «ha innsikt i»? (under kolonnen kunnskaper)

- Hva er forskjellen mellom «gjøre rede for» og «reflektere»? (under kolonnen ferdigheter)

– Osv.

Vi finner ikke avklaring på dette i NKR. Har vi oversett noe? I og med at dette ikke er avklart og forklart på nasjonalt nivå i NKR, bør dette avklares og berabes lokalt. Uten blir det meningsløst eller tilfeldig å knytte handlingsverb til innhold.

LITTERATUR

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET. (2011). *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR)*. Oslo: Forfatteren. Hentet 5. april 2016, fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/KD/Vedlegg/Kompetanse/NKR2011mvedlegg.pdf>

TYLER, R. W. (2001). Grunnprinsipper for læreplan og undervisning. I E.L. Dale (Red.), *Om utdanning. Klassiske tekster* (s. 81–111). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Det går mot sommer og det preger også det som tilbys av nye fagbøker.

Her går det for eksempel i bygging av fuglehus, hvordan lage en hagekalender eller hvordan snekre fuglehuset selv. Og er du nysgjerrig på beskrivelse av dyrenes indre liv, kan du også finne det i bokhyllene.

VED WENCHE SCHJØNBERG

Fuglehus i alle former

Fugletitterne og naturelskerne Amen og Maria Fisher har prøvd seg som snekkere med boka «**Fuglehus du snekrer selv**». I boka presenterer de en rekke forskjellige fuglehus og matstasjoner, med instruksjoner om byggeteknikker og valg av riktig tresort.

Boka inneholder tegninger og trinn for trinn-beskrivelser av 25 forskjellige byggprosjekter. Det gis også en innføring i hvor fuglehusene skal settes opp for å tiltrekke seg mest mulig dyreliv.

Forfatterne skriver i forordet at de har gått bort fra de moderne, firkantede kassene, og gått vitenskapelig til verks for å skape nye fuglehus. Blant annet ved å gjennomgå livsverket til flere store ornitologer. Boka gis ut av Vigmostad Bjørke.

Urter og grønnsaker på liten plass

Hvordan dyrke egen mat på liten plass? Det gir boka «**Dyrking på liten plass**» et svar på. Boka som er skrevet av Tommy Tønsberg, tidligere redaktør for medlemsbladet til Det norske hageselskap og Kenneth Ingebretsen, gartner og driver av planteskolen og nettstedet Garden Living, gir råd om hvordan det er mulig å drive fram grønnsaker og urter og spiselige blomster og bær, om det så bare er i en vinduskarm.

Boka gir både tips om potter og jord, det er et eget kapittel om skadedyr og sykdommer og selvsagt vies det plass til de ulike krydderurtene, grønnsakene og frukt- og bærslagene.

Forfatterne kommer også med tips til høst- og vinterforberedelser som må til for å få til en vellykket hage, om det så bare er i en balkongkasse og i noen potter.

Boka er ute på Cappelen Damm.

Fotturer i Oslomarka

Turisme og reiseliv handler ikke bare om fjerne strøk. En reise kan du også foreta i ditt eget nærområde, slik boka «**Fotturer i Oslomarka**» innbyr til. Her deles Marka opp i ni områder, og det gis forslag til flere turer i alle kapitlene.

Fotturene er av forskjellig vanskelighetsgrad. For de lengste foreslås det også alternativer til overnatting.

Boka er også aktuell for deg som besøker Oslo som turist. Oslo er ikke bare asfalt og sjø, Marka ligger åpen for alle bare en kort tur fra sentrum.

Det er Olav Harlem, Erik Unneberg og Eivind Molde som har skrevet boka som er ute på Cappelen Damm.

Søtsaker for sensitive mager

Det er mange av oss som vil slite med sensitive mager en gang i løpet av livet, men det bør ikke være et hinder for å kunne nyte livet. Det mener iallfall gründeren Cecilie Hauge Ågotnes som har gitt ut boka «**Kaker og desserter for sensitive mager**».

Den inneholder både oppskrifter på fristelser som «Verdens beste» og «Hvit dame» som er tilpasset den som har sensitiv mage, cøliaki eller IBS.

Oppskriftene er basert på dietten lavFOODMAP, som det også gis en innføring i. Boka er ute på Vigmestad Bjørke.

Dyrenes indre liv

Du husker kanskje «Trærnes hemmelige liv», boka om hvordan trær kommuniserer og samhandler? Nå er oppfølgeren her, «**Dyrenes indre liv**» med undertittelen «Kjærlighet sorg og omtanke».

Det er tyske Peter Wohlleben som skildrer hvordan dyr har et følelsesliv, hvordan ekorn er omsorgsfulle mot hverandre, rådyr sørger og skogmus viser medfølelse.

Peter Wohlleben har arbeidet med skogbruk i Tyskland i svært mange år. Nå er han ute med oppfølgeren til sin bestselger om de «snakkende» trærne på Cappelen Damm.

Blant spørsmålene han reiser er:
Kan dyr også handle uselvsk?

Og han fortsetter med at uselvskhet først blir verdifullt dersom det skjer som en frivillig handling.

Og nettopp det mener Wohlleben at det er belegg for å si at noen dyr gjør. For eksempel har forskere observert mekanismen hos vampyrflaggermus som gulper opp fra eget blodmåltid, slik at andre mindre dyktige flaggermus også får i seg nødvendig føde, uten å kreve noe tilbake.

Illustrasjonfoto: © fotolia.com

En kalender for alt - også for hagen

Det fins en kalender for det meste – nå også for hagen. «**Min hagekalender 12 måneder i hagen**» er boka for dem som er glade i å planlegge, eller for dem som trenger å vite akkurat hva de skal gjøre for å få hagen i orden.

Det er Tommy Tønnsberg, tidligere redaktør av Norsk Hagetidend som har skrevet boka.

Den er delt inn etter årets 12 måneder, med sjekkliste for hva som skal gjøres når og åpne ark der leseren selv kan notere hva han eller hun gjør i egen hage.

Til og med i desember da hagene forhåpentlig skal ligge under et hvitt snøteppe, er det nemlig ting å gjøre for den hagefrelste. Som julenek til småfuglene, lagning av julegaver av frø og stell av juleplantene. Boka er ute på Cappelen Damm.

Småmat på grill

Endelig. Nå kan grillen pusses og gjøres klar for en ny sesong med delikatesser.

Nåja, noen bruker kanskje grillen året rundt, spesielt når vinterene er så velsignet milde som i år.

Forsommeren kan være lunefull, fordi det i skrivende stund laver ned med bløt snø i digre filler!

AV **TORGEIR ØVERLAND**

Men uansett: Gå over grillen og sjekk at alt er i orden. Spesielt gass-slanger og -brennere. Det er tross alt en svært eksplosiv gass vi har å gjøre med.

Pass på at gassbeholderen ikke står inne i grillen for det blir svært varmt under brennerne. Ta den ut og sett den så langt unna som slangen tillater.

Om du bruker kullgrill, som jeg personlig syns gir best resultat, vær nøye med hvor den er plassert slik at det er minimal fare for antennelse av brennbart materiale i nærheten.

Det er så uendelig mye du kan tilberede på grill. Med litt enkel planlegging så kan du lage hele måltider ute på grillen. Alt fra forretter til desserter og sette sammen til hele menyer.

Tilberedning på grill eller over åpen flamme har vært brukt i hundretusener av år. Ja, sågar tror noen antropologer mennesker har brukt flammene til dette i over 1 million år. Bruk av koking er av mye nyere dato.

Tenk deg en fin lørdag ettermiddag med venner og litt vin hvor hyggelig det er å være ute på terrassen med grillen i sentrum og gjestene benket rundt et enkelt dekket bord.

Med litt forberedelser så har også grill-mesteren anledning til å være litt sammen med gjestene mens tilberedningen foregår. Kanskje gjestene skal delta i tilberedningen så blir alt en hyggelig og sosial ramme rundt det hele.

I utgangspunktet kan jo alt grilles!

BRUSCHETTA MED KRYDDERSMØR

1 stk Pariserloff

Lag kryddersmør av:

100 gr meierismør

3 fedd hvitløk

1 ss hakket persille

- Skjær pariserloff i skiver og legg de rett på grillen.
- Når de er sprø og fått litt farge, ha på kryddersmøret og servér

MINI-PIZZA A LA PISSALADIÈRE

Oppskrift til 6 stk

150 gr Hvetemel

1 dl Vann

1 ts Tørrgjær

½ ts salt

½ ts sukker

1 ss olivenolje

- Bland alt sammen og elt det til en løs deig.
- La den hvile ca en halv time før du deler opp og kjevler til små pizzaer.
- Forstek til de er nesten ferdig på en steinplate eller lignende på grillen. (ca 4-6 min)

Fyll til pizzaen

1 ss Olivenolje

2 stk Løk

1 ts Fennikelfrø

40 stk Sorte oliven uten stein

1 liten boks Ansjos

- Skjær løken i skiver, sauté i oljen på svak varme. Hakk halvparten av olivenene og ha i panna sammen med løken.
- Anrett løken på de forstekte pizzabunnene. Legg på ansjos-filetene og

de hele olivenene du har igjen. Etterstek på grillen ca 3-4 minutter. Servér.

GRILLSPYD AV SVINEFILET

500 gr Svinefilet

3-4 ss Olivenolje

2 ts Paprikapulver

2 ts Maldonsalt

½ ts Pepper, malt

½ ts Chilipulver

1 ts Gurmemeie

1 ts Timian

½ ts Muskat

Fremgangsmåte:

- Skjær fileten i strimler. (0,5 cm x 2 cm x 5 cm). Legg de i en bolle og hell over oljen og krydderet.
- Bland godt og la det stå og trekke/hvile i ca en halv time. Tre kjøttet på grillspyd og legg på grillen.
- Servér med grillede grønnsaker etter ønske. I stedet for en saus kan det serveres med en aioli.

HEL, GRILLET «ØL-FUGGEL»

1 stk Stangekylling

½ l Weissbier

10-15 blader Salvie

2 kvister Timian

10 fedd Hvitløk

4 ss Paprikapulver

1 ss Gurmemeie

1 ss Pepper, kvernet

2 ss Flaksalt

1 ss Garam masala

½ ss Spisskum

½ ss Hvitløkpulver

1 ts Kajennepulver

1 ss Korianderfrø

1 liten klype (kan sløyfes, kostbart) Safran

Fremgangsmåte:

- Vask kyllingen innvendig og utvendig. Tørk den godt med et papir.
- Åpne øl-boksen, drikk 1/3 av boksen og klipp toppen av. Vær forsiktig kantene blir skarpe!!
- Putt salvie, timian og hvitløk oppi øl-boksen sammen med ølet.
- Ha korianderfrøene i en morter og støt dem til pulver. Ha resten av det tørre kryddret og saltet i morteren og bland alt godt sammen.
- Gni krydderblandingen godt inn i kyllingen og tre den over øl-boksen. Putt en stjerneløk i hullet øverst på kyllingen slik at dampen av ølet holder seg inne i kyllingen. Krydderblandingen som blir til overs tar du over i et luft-tett glass for senere bruk.
- Sett steke-termometer i brystet på kyllingen og sett den i grillen. Lukk grillen og la den grille til kjernetemperaturen er ca 70-72 grader. Sjekk om den er ferdig ved å stikke i det tykkeste på låret. Det skal da piple klar kjøttssaft ut gjennom stikket.

GRILLSALAT

Babyleaf-salat, grovhakket vårløk, agurk i skiver, sitronsaft, litt salatkrydder og gresskarkjerne-olje.

- Bland alt og ta på sitron, krydder og olje like før servering.
- Gresskarkjerne-olje fås kjøpt i diverse helsekost forretninger.
- Pynt med noe fargerikt etter ønske.

MINIPAIER MED VANILJEKREM

Paideig:

100 gr Hvetemel
75 gr Smør
½ ts Salt
2 ss Sukker
0,1 dl Vann

Fremgangsmåte:

- Smuldre smøret og melet. Tilsett salt og sukker.
- Tilsett vannet og samle deigen til en kule.
- Sett kaldt i ca en halv time. Trykk dem i en smurt sandkakeform, prikk dem med en gaffel. Sett dem på grillen og forstek i ca 5–6 minutt. Avkjøl og ta de ut av formene.

Fyll:

2 dl Melk
2 stk Eggeplomme
20 gr (2 ss) Melis
½ ss Maisenna
1 ts Vaniljesukker

- Rør maisenna, eggeplommer, vaniljesukker og melis i litt av melken
- Kok opp resten av melken og bland den i røren i en tynn stråle mens du rører. Varm opp og visp til du får en tykk og fyldig krem. Sett til avkjøling.
- Fyll kremen i posteiene. Sett dem tilbake på grillen et par minutter før servering. Pynt med bær eller liknende og servér lune.
- Som en forfriskning før grillingen, kan du lage en frisk og eksotisk drikk.

SLUSH MED MANGO, ANANAS, MUSSERENDE VIN OG ROM

1 stk Mango
½ stk Ananas
2 dl eller etter ønske Cava/prosecco
5–10 cl Rom, hvit/brun etter ønske (kan sløyfes)
Isbiter

- Pynt med Basilikum
- Kan selvfølgelig serveres som et alkoholfritt alternativ.
- Skal utgjøre ca 1 liter

LAMME-GRILLPØLSER

500 gr Kjøttdeig av lam
400 gr Kjøttdeig av storfe
1 ss Salt
400 g Spekk
5 fedd Hvitløk
1 kvist Rosmarin
1 ts Koriander-frø
1 ts Fenikkel-frø
¼ ts Karve
1 ts Hvit pepper
1 ts Merian, tørket
1 stk Egg
1 ss Potetmel
4 dl eller til ønsket konsistens Skummet melk
Fåretarm

Fremgangsmåte:

- Bruk en kjøkkenmaskin med røre-grind.
- Ha kjøttet og saltet i bollen og rør i ca 10 min til kjøttet blir en seig masse.

- Ha alt det tørre krydret i en morter og knust det til fint pulver, tilsett hvitløk og rosmarin i morteren og knus alt til en pasta. Tilsett det i bollen med kjøttet. Rør det godt inn i deigen.
- Tilsett egg og potetmel og rør det godt inn i kjøttet.
- Spe forsiktig med melken til du får en masse som er litt løsere enn en kjøttkake-deig.
- Tilsett det malte spekket og kjø det jevnt inn i deigen.
- La den hvile en halvtimes mens du gjør klar maskinen med pølse-stopper.
- Tre tarmen på pølsehornet, lag en knute på tarmen, ha kjøttdeigen i pøsestopperen og sett maskinen på lav fart og få litt hjelp av en assistent til å stappe deigen i stopperen. Ikke lag pølsene for faste fordi du må snurre pølsen slik at du får passe lengde på pølsene.
- Trekk pølsene i buljong som er tilsatt litt rødvin. Må ikke ha over ca 80–85 grader, da de kan sprekke. Trekk dem i ca 8–10 minutter.
- Før servering griller du pølsene og server dem som de er eller sammen med lammestek. Server sammen med en sjysaus tilsatt litt rødvin og en tradisjonell ratatouille. Men mange ganger er det nok å grille både kjøtt og grønnsaker på grillen. Det er enkelt og godt.

DRIKKE

Vanligvis velger man gjerne Bourdeaux eller Rioja til lam, men prøv gjerne noe annet. Hver sin smak, finn det som passer for deg.

Jeg foretrekker helst friske og saftige viner som ikke er så preget av eik og voldsom fylde.

Prøv for eksempel en Prunotto Barbera d'Alba, 2015. Frisk og saftig. Preg av røde bær og urter.

Du kan selvfølgelig grille det kjøttet du måtte ønske, svin, kylling eller storfe.

Krydre kjøttet med det du ønsker eller lag en marinade og la det ligge litt før du griller.

Kutt opp de grønnsakene du vil ha og la de få en runde på grillen sammen med kjøttet. Paprika, mais, champignon, tomat og squash er glimrende tilbehør. Lag deg gjerne en saus om du ønsker, men det kan spises rett fra grillen uten alt for mye raffinement.

Som drikke kan du omtrent velge hva som helst.

En Schilcher fra Steiermark i Østerrike kan du gjerne prøve. Vinmonopolet har ikke veldig stort utvalg, men Langmann Klassik er et ypperlig valg. Den er frisk, fruktig og lett syrlig og dufter og smaker bringebær.

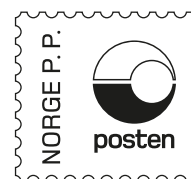
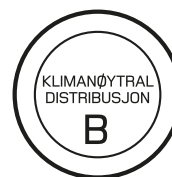
Vær obs på at denne typen viner ikke er noe lagringsvare. Dette er ferskvare og

taper seg fort i kvalitet ved lagring. Den du skal drikke i år er den som ble laget i 2016. En lett rødvin kan også gå meget bra. Prøv gjerne en Matua Marlborough Pinot Noir fra New Zealand. Den er ren og saftig med preg av røde bær og urter. Den koster ikke en formue og er et rimelig alternativ.

Det har også kommet mye spennende øl på markedet. Gå på oppdagelsesferd i polets hyller eller i dagligvare-handelen. Jeg foretrekker å kjøpe øl, som skal brukes til mat, på polet.

De har god kunnskap og kan hjelpe til med å finne riktig øl til maten.

Lykke til og god sommer.

Returadresse:
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 OSLO

DIGITALE LÆREMIDLER

LAGET AV OG FOR NORSK INDUSTRI

Norsk Industri tilbyr oppdaterte digitale lærebøker til PC, Mac, lesebrett og mobil for følgende fag:

- Vg1 Teknikk og industriell produksjon
- Vg2 Industriteknologi
- Vg2 Kjemiprosessfag
- Vg2/Vg3 Automatisering

Vi tilbyr også et helt unikt ressursbibliotek med interaktive e-forelesinger til bruk i undervisningen

Kontakt post@norskindustri.no for gratis test av læremidler eller ressursbibliotek!

Les mer og bestill direkte på
www.norskindustri.no/laremateriell

